

Infokom

GLASNIK VANJSKOTRGOVINSKE/SPOLJNOTRGOVINSKE KOMORE BOSNE I HERCEGOVINE

WWW.KOMORABIH.BA

BROJ 91 • GODINA XVII • DECEMBAR/PROSINAC 2024.

BESPLATAN PRIMJERAK

#uvijekzajedno

Uvijek zajedno

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

NAGRADA „POLET” NAJUSPJEŠNIJIM IZVOZNICIMA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

MEĐUNARODNA SARADNJA • EDUKACIJA • EEN MREŽA • TRANSPORT • ARBITRAŽA
KOMORSKI INVESTICIONI FORUM ZAPADNOG BALKANA • SAJMOVI • ZELENA EKONOMIJA

Izdavač:

VANJSKOTRGOVINSKA /
SPOLJNOTRGOVINSKA
KOMORA BOSNE I
HERCEGOVINE

Adresa:

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

Uređivački kolegij:

dr. sc. Vjekoslav Vuković,
predsjednik
Siniša Sarić
Nihad Bajramović
Mirko Bošković
Enes Ališković
Ognjenka Lalović
Boris Marković
Aida Kapičija

Kontakt:

Aida Kapičija
Tel: +387 33 566-272
Fax: +387 33 214-292

aida.kapicija@komorabih.ba
<http://www.komorabih.ba>

Dizajn i priprema:

Engin Mešanović

BESPLATAN PRIMJERAK

Sadržaj

- 3** 115 godina uz privredu Bosne i Hercegovine
- 4** POLET 2024
Vanjskotrgovinska komora BiH dodijelila nagrade najboljim bh. izvoznicima u 2023. godini
- 6** Kompanije nominirane za nagradu „Polet 2024“
- 27** TRANSPORT
II. međunarodna konferencija logistike u Bosni i Hercegovini
- 28** Projekat sigurnih i osiguranih parking prostora u Bosni i Hercegovini
- 29** Projekt T garancije u Bosni i Hercegovini
- 30** PROMOCIJA PRIVREDE BIH NA MEĐUNARODNIM SAJMOVIMA
Prehrambena industrija – SIAL
- 31** EIMA International - mašine i oprema za poljoprivredu i vrtlarstvo
- 31** Sajam Ecomondo
- 32** Prvi nastup na sajmu KIND + JUGEND 2024
- 33** KLIPING
Zelena ekonomija privukla značajnu pažnju medija u BiH
- 34** PLATFORMA EKONOMSKA DIPLOMATIJA MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA BIH
Alat za jačanje poslovnih veza Bosne i Hercegovine s međunarodnim tržištima
- 36** PROJEKTNE AKTIVNOSTI ODJELA ZA EVROPSKU UNIJU
Pružanje podrške bh. kompanijama putem projekata
- 40** NAGRADE
Kompanija ZIRA apsolutni pobjednik Nagrade za biznis lidera održivog razvoja u BiH za 2024. godinu
- 42** 100 najvećih u BiH i regionu - ESG impuls 2024
Održivost nije više stvar prestiža tvrtke, nego imperativ
- 46** Uticaj CSRD direktive na kompanije u Bosni i Hercegovini
- 49** Dan ozonskog omotača i važnost Kigali amandmana
- 50** ESG - Environmental, Social and Governance
Izveštavanje o održivosti - Izazov ili šansa
- 51** Nova online platforma za CE znak – ključ za jedinstveno tržište EU
- 52** ANALIZA
Rast izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda
- 54** Drvna industrija i šumarstvo od januara do septembra ostvarila pokrivenost uvoza izvozom od 302%
- 60** STUDIJA
Zemlje zapadnog Balkana trebaju finansijsku i tehničku podršku za dekarbonizaciju
- 64** ARBITRAŽA - ALTERNATIVA SUDSKOM POSTUPKU
- 66** AGENCIJA ZA NADZOR NAD TRŽIŠTEM BIH
Sigurnosne karakteristike električnih kuvala za vodu

115 godina uz privredu Bosne i Hercegovine

Duže od milenija spominje se u historijskim dokumentima i diplomatskim spisima ime Bosna, a od Berlinskog kongresa 1878. godine i Bosna i Hercegovina. Bosna je za vladavine kralja Tvrtka bila najveća i najmoćnija država južnih Slavena. Imala je visok stepen autonomije i dok je bila dio velikog Otomanskog Carstva, a potom i Austro-Ugarske Monarhije.

Povelja bana Kulina Dubročanima iz 1189. godine prvi je historijski dokument u Bosni i Hercegovini koji ima elemente klasičnog trgovinskog sporazuma. Ona je potvrda značaja ekonomske i svake druge snage koju je imala bosanska država. Posebnost Bosne uvjetovala je i njen privredni razvoj.

Osnivanju i početku funkcioniranja prve trgovačke i obrtničke komore u Bosni i Hercegovini prethodio je stotinama godina dug proces od formiranja prvih obrtničkih esnafa do organiziranja najsloženijih asocijacija privrednika. Organizacije esnafa postojale su u Bosni i Hercegovini više od tri stoljeća i oni su bili dragocjeno iskustvo za buduće organiziranje udruženja trgovaca, obrtnika i industrijalaca.

Prvu inicijativu za osnivanje Trgovačke i obrtničke komore za Bosnu i Hercegovinu pokrenuli su 1881. godine austrijski i mađarski industrijalci i trgovci te nekoliko domaćih predstavnika. Osnivačka skupština Komore održana je tek 28 godina kasnije, 14. septembra 1909. godine.

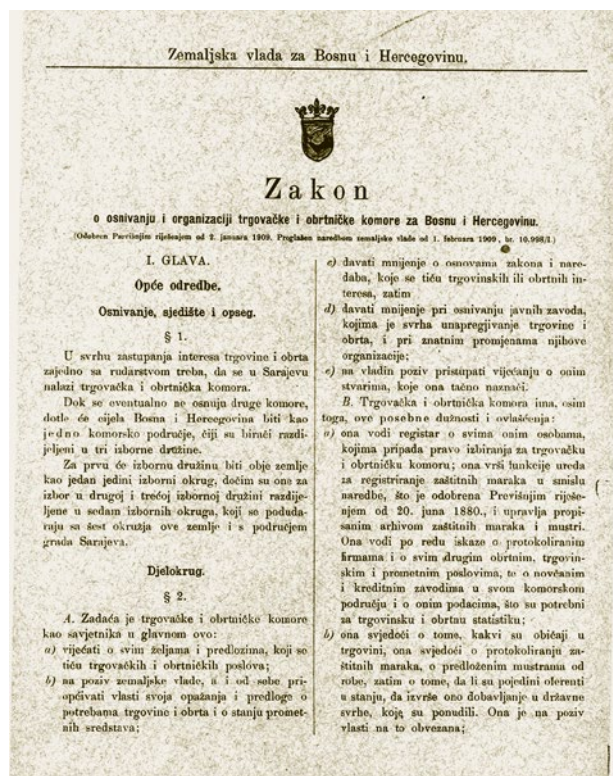
Prethodno je odobrenjem cara Franca Jozefa donesen Zakon o osnivanju i organizaciji Trgovačke i obrtničke komore za Bosnu i Hercegovinu. Komora je zastupala interese trgovine, obrta i rudarstva, a njen isključivi zadatak bio je razmatranje ekonomske problematike.

Od osnivanja Trgovačke i obrtničke komore pa do sredine 20. stoljeća je u Bosni i Hercegovini promijenjeno više političkih sistema i državnih uređenja. Privreda je bila nerazvijena, a Bosna i Hercegovina je uglavnom bila sirovinaska baza za razvijene dijelove država u čijem se sastavu nalazila.

Ubrzani privredni razvoj je 60-ih godina prošlog stoljeća utjecao i na organiziranje i rad strukovnih privrednih komora u Bosni i Hercegovini. Uključenje domaće privrede u međunarodnu razmjenu i tada usvojena zakonska rješenja doprinijeli su da Privredna komora Bosne i Hercegovine bude organizirana kao moderna asocijacija po ugledu na stanje u razvijenim evropskim zemljama. To je od 1972. godine bila krovna asocijacija jedinstvenog komorskog sistema, koja je objedinjavala rad privrednih komora regija. Komora je sačuvala kontinuitet do danas.

Vanjskotrgovinska/Spolnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je formirana kao pravna sljedbenica Trgovačke i obrtničke komore na državnom nivou. Odmah nakon formiranja postala je značajan faktor uspostave jedinstvenog ekonomskog prostora u Bosni i Hercegovini. Privrednici su dobili institucionalnu mogućnost za ostvarivanje svojih prava i nastupanje prema institucijama vlasti.

Članice Komore su sve izvozne i uvozne kompanije u državi registrirane za obavljanje djelatnosti u međunarodnoj trgovini. Glavni zadatak Komore je zastupanje njihovih interesa pred državnim organima i u poslovnim odnosima s inozemnim partnerima. Saradnja je uspostavljena sa nacionalnim komorama drugih država i međunarodnim komorskim organizacijama. Zadaci Komore ostaju širenje, razvoj i jačanje ekonomskih odnosa s inozemstvom, poboljšavanje izvoznih mogućnosti bosanskohercegovačke ekonomije i druga strateška pitanja ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine. Posebno je značajna njena uloga u prilagođavanju bosanskohercegovačke privrede evropskim standardima i zahtjevima međunarodnih tržišta.

Uvijek zajedno!

Vanjskotrgovinska komora BiH dodijelila nagrade najboljim bh. izvoznicima u 2023. godini

U prisustvu više od 250 predstavnika kompanija i bh. institucija, ambasada, međunarodnih organizacija i komora iz Bosne i Hercegovine i regiona, 12. decembra 2024. godine u Sarajevu je upriličena gala svečanost na kojoj su dodijeljene nagrade „Polet“ najuspješnijim izvoznicima iz Bosne i Hercegovine u 2023. godini

Obradom podataka za dodjeljivanje nagrada, u devet kategorija je nominirano 45 kompanija koje su u 2023. godini ostvarile ukupni izvoz od 2,8 milijardi KM i dobit od 838 milijuna KM te zapošljavaju više od 15.500 radnika. Nagradu „Polet“ Vanjskotrgovinska komora BiH dodijelila je sljedećim kompanijama:

- **Dobro-komerc d. o. o.** Bijeljina - najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga
- **Benja-autotransporti d. o. o.** Doboj-Istok - najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru usluga
- **Botić metal d. o. o.** Vitez - najbolji

izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru industrije

- **MIP d. o. o.** Prijedor - najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru industrije
- **Mladegspak d. o. o.** Prnjavor - najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru industrije
- **Jajce Alloy Wheels d. o. o.** Jajce - najbolji izvoznik za tržište Njemačke
- **Violeta d. o. o.** Grude - najbolji izvoznik za tržište Hrvatske
- **Igman d. d.** Konjic - najbolji izvoznik za tržište Švicarske
- **Gross d. o. o.** Gradiška - najbolji izvoznik za tržište Crne Gore

Dodijeljena su i priznanja za poseban doprinos razvoju privrede i internacionalizaciji poslovanja kompanijama **Šișecam soda d. o. o.** Lukavac i **AS Holding d. d.** Jelah, a za dugogodišnju saradnju s Komorom u okviru zajednice evropskih komora priznanje je dobila Asocijacija evropskih komora **Eurochambres**.

„Metodološki izbor za dodjelu ove nagrade jako je strog i profesionalan. On ne govori samo o tomu tko je postigao najbolje rezultate nego još više obvezuje Komoru u trajnim nastojanjima da se gospodarstvo, kao pokretač razvoja i prosperiteta BiH, ne uruši pod pritiscima globalnih izazova. Komora je

u službi gospodarstva već 115 godina, a u proteklih pet godina obradili smo više od 400.000 raznih dokumenata, zahtjeva, prijedloga i inicijativa, isporučili više od 60.000 raznih usluga te tijelima vlasti na svim razinama ponudili 90 obrazloženih inicijativa za unapređenje gospodarskog ambijenta u BiH. Većina ih je rezultirala pozitivnim ishodom," rekao je u svom obraćanju predsjednik VTKBiH dr. sc. Vjekoslav Vuković.

U izbor za ovogodišnju nagradu „Polet“ ušle su sve izvozne kompanije s domaćim kapitalom, kompanije izvoznice sa stranim kapitalom i registriranim sjedištem u Bosni i Hercegovini, kao i kompanije s državnim kapitalom. Metodologiju su razvili stručnjaci VTKBiH i članovi neovisne komisije u sastavu: prof. dr. Zdenko Klepić sa Sveučilišta u Mostaru, docent Faruk Hadžić sa Sarajevo School of Science and Technology, prof. dr. Dragan Mikerević sa Univerziteta u Banjoj Luci i pridruženi član prof. dr. Hadis Bajrić sa Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Metodologija izbora najboljih izvoznika u kategoriji sektora usluga i industrije podrazumijevala je korištenje 16 tipova podataka, od vrijednosti i rasta izvoza, pa do troškova plata po zaposleniku.

Predselekcija je izvršena prema osnovnim kriterijima (uvjeti za ostvarivanje statusa izvoznika):

- kompanija 50% ukupnog prihoda u 2022. i 2023. godini ostvaruje od izvoza, a u apsolutnom iznosu ostvaruje minimalno 100.000 KM izvoza za svaku godinu pojedinačno,
- kompanija ostvaruje dobit u posljednje dvije godine, koja se nije smanjila više od 25% u 2023. godini,
- izvoz je veći od uvoza i kompanija zapošljava najmanje 5 osoba u prosjeku u posljednje dvije godine.

Nakon primjene uvjeta za ostvarivanje statusa izvoznika, kriterije za nagradu je ispunio 221 bh. izvoznik, od čega 131 mala kompanija, 65 srednjih i 25 velikih kompanija.

Kompanije nominirane za nagradu „Polet 2024“

Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga

SIMECO SYSTEMS d. o. o. Sarajevo
DOBRO-KOMERC d. o. o. Bijeljina
METROPOLIT STUDIO d. o. o. Sarajevo
STUDIO BELLINI DESIGN d. o. o. Livno
SOFTHOUSE BALKANS d. o. o. Sarajevo

Najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru industrije

STAMEN MODULES d. o. o. Vogošća
MENADŽER d. o. o. Lukavac
MIP d. o. o. Prijedor
ARASCONSULTING d. o. o. Bihać
IFORM d. o. o. Široki Brijeg

Najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru usluga

BENJA-AUTOTRANSPORTI d. o. o. Doboj-Istok
PET SERVIS d. o. o. Zenica
ANER TRANS d. o. o. Srebrenik
MB JOHOVAC COMERC d. o. o. Bijeljina
A & D d. o. o. Sarajevo

Najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru industrije

DRVO-EXPORT d. o. o. Teslić
ŠIŠECAM SODA d. o. o. Lukavac
MLADEGS PAK d. o. o. Prnjavor
BOSNALIJEK d. d. Sarajevo
ZINKTEKNIK BOSNIA d. o. o. Mostar

Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru industrije

SMS SYSTEM d. o. o. Petrovo
BOTIĆ METAL d. o. o. Vitez
PS-TEH d. o. o. Banja Luka
HY-POWER-FLEXOMATIC d. o. o. Bijeljina
METALD d. o. o. Brčko

Najbolji izvoznik za tržište Njemačke

ŠIŠECAM SODA d. o. o. Lukavac
JAJCE ALLOY WHEELS d. o. o. Jajce
FEAL d. o. o. Široki Brijeg
SANINO d. o. o. Derventa
PASS d. o. o. Bijeljina

Najbolji izvoznik za tržište Hrvatske

EFT - RUDNIK I TERMOELEKTRANA STANARI d. o. o.
VIOLETA d. o. o. Grude
TT KABELI d. o. o. Široki Brijeg
ELLA TEXTILE d. o. o. Gradiška
BYTRES d. o. o. Prijedor

Najbolji izvoznik za tržište Švicarske

IGMAN d. d. Konjic
AXPO BH d. o. o. Mostar
ENERGY FINANCING TEAM d. o. o. Bileća
VENDOM d. o. o. Laktaši
BRAĆA MUJIĆ EXPORT-IMPORT d. o. o. Sarajevo

Najbolji izvoznik za tržište Crne Gore

EFT - RUDNIK I TERMOELEKTRANA STANARI d. o. o.
GROSS d. o. o. Gradiška
MLIJEKOPRODUKT d. o. o. Kozarska Dubica
HSE BH ENERGETSKO PREDUZEĆE d. o. o. Sarajevo
GEN-I d. o. o. Sarajevo

Nominirani su ostvarili izvoz od 2,8 milijardi KM, dobit od 838 miliona KM
i imaju više od 15.500 zaposlenih.

Dobro-komerc d. o. o. Bijeljina

Najbolji izvoznik
u kategoriji malih
kompanija u sektoru
usluga

Firma **Dobro-komerc d. o. o.** iz Bijeljine, osnovana 1998. godine, u početku se bavila trgovinom da bi kasnije svoje poslovanje proširila na drvoprerađivačku industriju i usluge međunarodnog transporta, čime se bavi i danas. Usluge transporta obavljam iz Bosne i Hercegovine prema zemljama Evropske unije i to vozilima posljednje generacije koja zadovoljavaju EURO 6 normu.

KONTAKT

Dobro-komerc d. o. o. Bijeljina
+387 55 392 470
+387 65 623 091
dobrokomercdoo@gmail.com

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga

Metropolit studio, osnovan 2013. godine, specijalizirana je firma koja nudi usluge projektiranja, dizajniranja, opremanja interijera i izradu pločastog namještaja. Naša misija u radu jeste priuštiti klijentima cjelokupnu uslugu opremanja prostornih jedinica, bilo da se radi o poslovnom ili privatnom ambijentu.

Od idejnog rješenja do projektiranja, opremanja, dizajna i ugradnje, naša usluga obuhvata i rad na projektima po principu ključ u ruke. Ova opcija podrazumijeva izvedbu kompletnih radova, uključujući nabavku, obradu materijala i ugradnju u potpunosti prema projektnoj dokumentaciji i ugovorenim stavkama sa klijentom.

Metropolit studio svoj rad zasniva na ideji da se svakom klijentu pruži kvalitetna usluga dizajniranja uz aktivno učešće klijenta. Uz profesionalnu pomoć naših arhitekata te projektnog osoblja koji će vas voditi kroz cjelokupan proces, bez sumnje možete znati da ćete dobiti najkvalitetniju uslugu, namještaj baš po vašoj mjeri i ambijent u kojem želite boraviti.

Naša uža specijalnost je izrada kuhinja po mjeri, koje već godinama, pored klijentima u BiH, izvozimo i ka našim kupcima u Švicarskoj, Hrvatskoj i Austriji. Najveća stopa izvoza je ka Švicarskoj gdje imamo partnersku firmu s kojom saradujemo preko deset godina te bilježimo mnoge uspješno završene projekte.

Neki od naših projekata krasi planine Jahorinu (Apart hotel Zlatni javor) i Bjelašnicu (Winter Park apartmani), a naš rad možete vidjeti i u projektima Courtyard Marriot, Poljine Hills, hotel i tržni centar Vema Visoko, BBI Bosna Bank International u Sarajevu, British American Tobacco i mnogim drugim. Pločasti namještaj koji izrađujemo je izrađen precizno, kvalitetno, detaljno i po mjeri u najboljim dostupnim materijalima na tržištu. Autentičnost našeg pločastog namještaja i kuhinja je postala naše zaštitno lice i brend koji negujemo jer naš namještaj i kuhinje želite imati. Pored kompanija sa kojima saradujemo, naše usluge su otvorene i za privatna lica koja su u potrazi za uslugama dizajniranja, projektiranja i opremanja interijera. Svi naši klijenti su preporuka za naš rad jer je njihovo zadovoljstvo ono što nas inspirira i motivira u svakodnevnom radu.

KONTAKT

Metropolit Studio d. o. o

Malta 29
71000 Sarajevo
+387 33 663 080
info@metropolitstudio.ba
metropolitstudio.ba

POKAZATELJI

- Dio Softhouse grupacije: 10 ureda u Švedskoj, 1 u BiH
- Broj zaposlenih: 40 zaposlenih u Sarajevu, 300+ širom Grupacije
- Inovativnost: Pioniri u primjeni agilnih metodologija u Bosni i Hercegovini i Švedskoj
- Rast: Stabilan rast od 30% godišnje od osnivanja u BiH

KONTAKT

Softhouse Balkans

info.bosnia@softhouse.se
www.softhouse.se

Softhouse Balkans je dio švedske grupacije Softhouse, IT kompanije sa skoro tri decenije iskustva u razvoju softverskih rješenja i pružanju savjetodavnih usluga. Sa sjedištem u Sarajevu i timom od 40 talentiranih stručnjaka, dio smo Softhouse mreže koja okuplja više od 300 profesionalaca. Naša misija je isporučiti rješenja koja transformiraju poslovanje i postavljaju standarde u IT industriji.

Naš cilj je stvaranje naprednih digitalnih rješenja koja ne samo da unapređuju poslovanje naših klijenata već postavljaju nove standarde u industriji. Kroz pažljivo oblikovane procese, inovativan pristup i duboko razumijevanje potreba naših klijenata, donosimo cjelokupna i održiva rješenja koja stvaraju dugoročan uspjeh.

Softhouse Balkans nije samo kompanija, mi smo zajednica profesionalaca koji vjeruju u kontinuirano učenje, timski rad i doprinos društvu. Kroz saradnju sa svjetski poznatim kompanijama i podršku lokalnim inicijativama, stvaramo pozitivan utjecaj na globalnom i regionalnom nivou.

Najbolji izvoznik
u kategoriji srednjih
kompanija u sektoru
usluga

POKAZATELJI

- Godina osnivanja: 2003.
- Broj zaposlenih: 30+
- Poslovna jedinica: Benja-autotransporti d. o. o. Krško Slovenija
- Certifikat: ISO9001:2015

KONTAKT

Benja-autotransporti d. o. o.
Klokotnica bb
BA-74207 Doboj Istok
+387 35 720 480
info@benja-at.com
www.benja-autotransporti.com

Benja-autotransporti d. o. o. je firma koja spada u kategoriju srednjih preduzeća. Naša osnovna djelatnost je prijevoz novih i polovnih automobila. Širom Evrope pružamo usluge međunarodnog i domaćeg transporta vozila kvalitetno, ekonomično, ekološki i efikasno. Svoju uslugu gradimo na tradiciji, iskustvu i uzajamnom povjerenju. Firma raspolaže velikim brojem voznih jedinica specijaliziranih za transport vozila svih kategorija (VP, SUV, VU). Benja-autotransporti d. o. o. broji vozne jedinice renomiranih proizvođača: Mercedes Benz, MAN, Renault i IVECO, Kässbohrer, Lohr, Metago, Rolfo. Broj voznih jedinica je neprestano u porastu, što je pokazatelj dobrih poslovnih rezultata. Još jedan od pokazatelja dobrih poslovnih rezultata i uspjeha je i taj da od jula 2013. godine firma ima poslovnu jedinicu u Sloveniji. Njeno sjedište je na adresi Spodnje Dule 10, 8270 Krško.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 40
- Ukupni prihod u 2023. godini: 6.513.140 KM
- Izvozna tržišta: Italija, Slovenija i Švajcarska

Kompanija **MB Johovac Comerc d. o. o.** osnovana je 2001. godine u Glavičicama kod Bijeljine. Bavimo se proizvodnjom i izvozom ogrjevnog drveta u zemlje Evropske unije, međunarodnim transportom, proizvodnjom i ugradnjom PVC i ALU stolarije, a odnedavno smo proširili poslovnu djelatnost i na ugostiteljstvo otvaranjem modernog svečanog salona kapaciteta 1000 ljudi.

Međunarodni transport modernim vozilima obavljaju iskusni vozači od kojih su većina dugogodišnji zaposlenici firme.

Svoje proizvode plasiramo na domaće i tržište Evropske unije, najviše u Italiju, a zadovoljstvo naših klijenata ogleda se u tome što se naš izvoz povećava iz godine u godinu o čemu svjedoče naši finansijski pokazatelji.

Konstantno težimo proširenju kapaciteta i zapošljavanju novih radnika te daljem razvoju kompanije, ali i lokalne zajednice u kojoj se nalazimo.

KONTAKT

MB Johovac Comerc d. o. o.

Glavičice 213
76318 Glavičice, Bijeljina
+387 55 551 230
mbjohovac@gmail.com

STAMEN Modules d. o. o.

POKAZATELJI

- Certifikati: EN 1090-1:2012, EN 1090-2:2018, EN ISO 3834-2, ISO 45001, ISO 14001 i ISO 9001:2015
- Izvozna tržišta: Njemačka, Litvanija, Slovačka, Nizozemska i Austrija
- Postignuća: U 2024. godini smo na područje EU isporučili 15 škola i vrtića

KONTAKT

STAMEN Modules d. o. o.

Krivoglavci I, do broja 5
71320 Vogošća, Sarajevo
+387 61 864 255
info@stamen.ba
www.stamen.ba

STAMEN oblikuje jednu od prepoznatljivih priča u svijetu međunarodne modularne gradnje. Posvećeni smo realizaciji najviših standarda u savremenoj industriji koja se rapidno razvija u svim sektorima, sa poslovnim modelom utemeljenim na inovacijama, održivosti, društvenom razvoju, multifunkcionalnosti, jasnoj viziji i transparentnosti.

Naši najtraženiji proizvodi uključuju modularne objekte, rentabilne izložbene prostore, javne objekte poput škola i vrtića, industrijske kontejnere, uključujući sve sastavne komponente i druge materijale povezane sa industrijom modularne gradnje. Rastuća potražnja za modularnom gradnjom na evropskom, svjetskom i domaćem tržištu dovela je do realizacije brojnih projekata za ključne partnere u različitim sektorima, uključujući obrazovanje, turizam, ugostiteljstvo i automobilsku industriju. Osim prednosti modularne gradnje, naš pristup donosi ključne kvalitete poput održivosti, smanjenja troškova gradnje, posvećenosti zaštiti okoliša i implementiranju mnogobrojnih odrednica povezanih sa standardima modernog kvaliteta života.

Najbolji izvoznik
u kategoriji srednjih
kompanija u sektoru
industrije

POKAZATELJI

- 100% izvozno orijentirano preduzeće
- U posljednjih pet godina investicije u savremenu opremu i proširenje radnog prostora iznose 5 miliona eura

KONTAKT

Metalna industrija Prijedor d. o. o.

+387 52 232 511
Mob: +387 65 894 008
prodaja@mip.rs.ba
www.mip.rs.ba

Kompanija **Metalna industrija Prijedor** osnovana je 1957. godine. Pravna forma preduzeća promijenjena je 2013. godine u društvo sa ograničenom odgovornošću i kao takva zadržana do danas.

U svojoj sedamdeset godina dugoj praksi kompanija se bavi izradom zavarenih čeličnih konstrukcija i sklopova, različite industrijske primjene, i to iz oblasti: brodogradnje, mašinogradnje, hidrogradnje, građevinarstva i rudarstva.

Na ukupnom prostoru od 52.000 m², raspolažemo sa oko 13.000 m² namjenskih proizvodnih hala podijeljenih prema fazama izrade od pjeskarenja i sječenja, zavarivanja, mašinske obrade na CNC mašinama do finalnog farbanja u savremenoj automatiziranoj komori za farbanje. Tim stručnjaka certificiranih prema EN ISO 9712 nivo 2 osigurava visok nivo kvaliteta proizvoda različitim metodama kontrole kvaliteta (vizuelna – VT kontrola, ultrazvučna kontrola – UT, kontrola magnetnim česticama – MT i ispitivanje penetrantima – PT).

Mosnim kranovima kapaciteta do 100 tona nosivosti u mogućnosti smo pristupiti izradi velikogabaritnih i teških konstrukcija i sklopova.

Zavisno od strukture proizvoda, proizvodni kapacitet firme iznosi oko 4000 tona zavarenih čeličnih konstrukcija godišnje.

Ostvarivanje vizije i pozicije prepoznatljivog i respektabilnog dobavljača zavarenih sklopova vodećim evropskim i svjetskim kompanijama dugi niz godina podstavlja pred preduzeće zahtjev za praćenjem, uvođenjem i poštovanjem savremenih standarda u oblasti kvaliteta. Usaglašavanje našeg sistema sa zahtjevima međunarodnog standarda za kvalitet ISO 9001:2015 je izraz volje rukovodstva i zaposlenih da kvalitet postane ključno obilježje prepoznatljivosti preduzeća.

Politika kompanije je, između ostalog, bazirana na kontinuiranom investiranju u savremenu CNC tehnologiju i širenje radnog prostora sa ciljem povećanja tehnološkog napretka kompanije, povećanja produktivnosti, proizvodnog kapaciteta i stvaranja boljih radnih uslova.

Standardi koje kompanija posjeduje, pored gore navedenog ISO 9001/2015, su ISO 14001/2015 i ISO 45001.

Aras Consulting d. o. o.

Aras Consulting d. o. o. Bihać je osnovan 9. 3. 2020. godine s ciljem pružanja usluga u domenu instalacije i edukacije na CNC obradnim centrima. Međutim, kako smo uvidjeli potencijal i potrebe tržišta, u januaru 2021. godine smo krenuli u samu proizvodnju, tj. mašinsku obradu metala, prije svega aluminija, plastike, inoksa te čelika. Mašinski dijelovi koje proizvodimo su, između ostalog, namijenjeni za autoindustriju, farmaceutsku i prehrambenu industriju i sl.

Struktura kupaca odnosno prometa je sljedeća:

- domaće tržište - 3,45%
- inostrano tržište - 96,55%

Što se tiče inostranog tržišta, struktura po zemljama je sljedeća: Austrija - 71,63%, Njemačka - 22,66% i Švicarska - 5,71%.

Kompanija je prvobitno bila smještena u iznajmljenom proizvodnom pogonu bivšeg industrijskog centra Kombiteks Bihać na površini od 1500 m². Od 10. 3. 2024. počinjemo graditi vlastiti objekat i završavamo ga za 6 mjeseci tako da su trenutno svi kapaciteti smješteni na novoj lokaciji u Ulici Ivana Frane Jukića bb na cca 1500 m² proizvodno poslovnog prostora. Preostala nam je još promjena adrese sjedišta. Trenutno zapošljavamo 50 radnika, od čega je 8 žena. Profil zaposlenih je 5 CNC programera, 4 radnika u administraciji, 5 radnika na kontroli i mjerenju te 36 radnika u proizvodnji.

Kako smo svoje prisustvo na inostranim tržištima opravdali prije svega kvalitetom proizvoda, rokovima isporuka te cijenom, tendencija rasta odnosno potražnje za našim proizvodima se povećava iz godine u godinu. U tom je kontekstu hronologija rasta bila sljedeća:

Godina	Prihod/KM	Dobit/KM	Broj radnika
2020.	110.124	72.291	1
2021.	1.626.601	471.784	14
2022.	4.572.564	1.531.433	30
2023.	6.338.252	1.714.727	36
2024.	6.890.114	1.7xx.xxx	50

KONTAKT

Aras production d. o. o.

Ivana Frane Jukića bb
77000 Bihać
Direktor: Škiljan Amer
https://aras-production.com/aras_ba/index.html#rec817653747

POKAZATELJI

- 170 djelatnika, od čega je 25% žena
- 60% djelatnika mlađe od 35 godina i 30% visokoobrazovanih djelatnika
- Udio izvoza: 100 %
- Izvozna tržišta: EU, Srbija, Brazil
- 11.000 m² vlastitog prostora
- Certifikati: ISO 9001, IATF 16949 i TISAX certifikati

KONTAKT

iFORM d. o. o.

Knešpolje bb
88220 Široki Brijeg
+387 39 706-566
info@iform-tools.com
www.iform-tools.com

Osnovan 2015. godine, **iFORM d. o. o.**, specijalizirani proizvođač alata i metalnih dijelova, smješten u industrijskoj zoni Knešpolje, Široki Brijeg, predstavlja simbol visoke tehnologije i održivog poslovanja. Naša glavna djelatnost je razvoj i proizvodnja visoko sofisticiranih alata za štancanje dijelova te štancanje i isporuka dijelova prvenstveno za automobilsku, ali i za druge industrije kao što je industrija kućanskih aparata. U našim pogonima godišnje preradimo između 500 i 600 tona čelika u proizvodnji visoko sofisticiranih alata te preko 3.000 tona lima u našem pogonu za štancanje dijelova. Radimo isključivo za izvoz, za klijente širom EU, ali i drugih zemalja. Ponosni smo na naš status dobavljača partnera koji imamo kod naših kupaca iz iznimno zahtjevne automobilske industrije te smo orijentirani da kroz snažne odnose s klijentima pružamo i savjetovanje za optimizaciju proizvodnih linija, osiguravajući visok standard kvalitete kroz rigoroznu kontrolu prije isporuke.

Naša ključna misija je pružanje proizvoda visoke kvalitete i preciznosti, uz istovremeno podržavanje ekoloških i održivih poslovnih praksi. Implementirali smo obnovljive izvore energije te dizajniramo objekte i infrastrukturu na energetski efikasan način. Optimizacijom proizvodnje smanjujemo otpad i emisije, dok istovremeno pružamo visokokvalitetne proizvode koji su u skladu sa standardima održivosti.

MLADEGS PAK

Mladegs pak d. o. o.

Najbolji izvoznik
u kategoriji velikih
kompanija u sektoru
industrije

KONTAKT

Mladegs pak d. o. o.

Vijaka bb
78430 Prnjavor
+387 51 647 620
+387 51 647 652
info@mladegspak.com
www.mladegspak.com
www.bonito.ba

Mladegs pak d. o. o. je proizvođač kvalitetnih prehrambenih proizvoda, s tradicijom dužom od 35 godina. Jedan je od lidera na tržištu Bosne i Hercegovine. Pored bh. tržišta, svoje proizvode izvozi na više od 30 inostranih tržišta na 4 kontinenta. Ove godine će izvesti više od 16.000 tona prehrambenih proizvoda. Zapošljava preko 170 radnika.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru industrije

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih 850+
- Posluje na 30 tržišta na 4 kontinenta
- U svom asortimanu ima 211 proizvoda baziranih na 130 aktivnih supstanci razvrstanih u pet grupa: lijekovi (receptni i bezreceptni), dodaci prehrani, dezinficijensi/biocidi, medicinska sredstva i kozmetika s posebnom namjenom
- Realizirane investicije od 2018. godine: 128.304.944 KM
- Certifikati: ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001 I ISO 13485, EU GMP, lokalni GMP standardi, turski GMP, ruski GMP
- Godine 2024. prezentirao prvi Izvještaj o održivom poslovanju kompanije (ESG)
- Dobitnik Nagrade za biznis lidere održivog razvoja u BiH za 2024. godinu u kategoriji velikih kompanija, oblast „Resursi i okoliš“

KONTAKT

Bosnalijek d. d.

Jukićeva 53
71000 Sarajevo
+ 387 33 254 400
info@bosnalijek.ba
www.bosnalijek.ba

Bosnalijek je najveći proizvođač lijekova u Bosni i Hercegovini, osnovan 10. januara 1951. godine. Trajno je orijentiran prema svojim korisnicima i nastoji da svake godine obogati svoj proizvodni asortiman novim proizvodima, prilagođenim potrebama korisnika.

Danas Bosnalijek posluje u 30 država na četiri kontinenta te fokusiranim pristupom kontinuirano povećava broj tržišta koje snabdijeva svojim visokokvalitetnim i prepoznatljivim proizvodima.

Struktura proizvodnog programa fokusirana je na lijekove masovne terapijske primjene. Bogat proizvodni program pored lijekova sadrži i dodatke ishrani i dezinficijense za medicinsku upotrebu i široku potrošnju.

Bosnalijek je strateški usmjeren na unapređenje kvaliteta poslovnih i proizvodnih procesa pa su kontinuirano usavršavanje, pažljiva analiza i brižljivo planiranje temeljni principi njegovog poslovanja.

Temelji Bosnalijekovog razvoja su modernizacija pogona, edukacija i stalno usavršavanje zaposlenika, kojih je u 2024. godini preko 850, te usklađivanje poslovanja sa svjetskim farmaceutskim standardima. Bosnalijek je u svom višedecenijskom poslovanju opredijeljen za dosljednu primjenu kvaliteta u svim poslovnim operacijama i procesima. Na ovaj način proizvodi lijekove vrhunskog kvaliteta i svrstava se u međunarodno konkurentne farmaceutske kompanije.

Sistem kvaliteta Bosnalijeka u potpunosti je usklađen s nacionalnim i međunarodnim zakonskim propisima i standardima Dobre proizvodne prakse, što opravdava očekivanja korisnika, partnera i regulatornih tijela.

Interes i brigu za razvoj bh. društva Bosnalijek svakodnevno iskazuje podržavajući projekte i manifestacije u oblastima kulture, sporta, nauke i obrazovanja. Kompanija intenzivno pomaže održavanje stručnih i naučnih skupova, kao i učešće bh. stručnjaka na međunarodnim skupovima.

Nakon prezentacije prvog Izvještaja o održivom poslovanju kompanije (ESG), najveća bh. farmaceutska kompanija osvojila je Nagradu za biznis lidere održivog razvoja u BiH za 2024. godinu u kategoriji velikih kompanija, oblast „Resursi i okoliš“.

FEAL

FEAL d. o. o.

POKAZATELJI

- 750 zaposlenika
- 1.500 kooperanata
- 80.000 tona proizvodnog kapaciteta godišnje
- 6 preša
- 45 građevinskih sustava
- 10.000 različitih profila
- 20.000 tona bojjenih profila godišnje
- 14.000 tona eloksiranih profila godišnje
- Tržišta: Njemačka, Austrija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora

KONTAKT

FEAL d. o. o. Široki Brijeg

Trnska cesta 146
88220 Široki Brijeg
+387 39 704 269
info@feal.ba
www.feal.ba

Kao vodeći proizvođač aluminijskih profila za građevinarstvo i industriju, tvrtka **FEAL** na tržištu postoji skoro 50 godina. Trenutačno zapošljavamo 750 zaposlenika.

Tvrtka je specijalizirana za projektiranje aluminijskih sistema i daljnju preradu aluminija. Dosad smo razvili više od 45 građevinskih sistema za prozore i vrata, klizne i fasadne sisteme, zimske vrtove, pregradne i ogradne sisteme, zaštitu od sunca, namjenske profile i slično.

Proizvodni kapaciteti s trenutačnih 6 preša se kontinuirano proširuju, a trenutačno iznose 80.000 tona.

Osim u Bosni i Hercegovini, poslovnice imamo i u Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj, Srbiji i Crnoj Gori.

Već dugi niz godina smo jedan od najvećih bh. izvoznika, a na inozemna tržišta plasiramo 80% svoje proizvodnje.

U prošloj godini instalirali smo novu liniju za prešanje koja radi punim kapacitetom, a završeni su i radovi na novom pogonu u Cernu kod Ljubuškog.

Proširenje naših proizvodnih kapaciteta nastavljamo otvaranjem posve novog proizvodnog pogona u Karlovcu u susjednoj Republici Hrvatskoj, planirano za 2025. godinu.

Svi navedeni projekti će nam pomoći da nastavimo s rastom i prilagodimo se promjenjivim potrebama tržišta te doprinesemo održivom razvoju industrije.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Njemačke

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 723
- Proizvodnja: 1.750.000 pari gornjih dijelova obuće godišnje
- Kompletna proizvodnja namjenjena je izvozu u zemlje EU
- Ukupan prihod u 2023. godini iznosio je 39.066.372.00 KM

KONTAKT

Sanino d. o. o.

74400 Derventa
+387 53 310 113
radovan@sanino.eu
<https://www.sanino.eu>

Firma **Sanino d. o. o.** osnovana je 29. 11. 1999. godine, a njena osnovna djelatnost je proizvodnja obuće. Na početku proizvodnja se odvijala u iznajmljenom prostoru sa oko 40 zaposlenih radnika.

Visok nivo kvaliteta, poštovanje rokova isporuke i korektan odnos prema radnicima i društvenoj zajednici bili su temeljna odrednica naše poslovne politike. Slijedi izgradnja vlastitog poslovnog prostora i zapošljavanje novih radnika.

Firma Sanino danas posluje u Derventi i Prnjavoru sa ukupno 723 radnika i na godišnjem nivou proizvede 1.750.000 pari gornjih dijelova obuće, od čega je 10 procenata gotov proizvod. Kompletna proizvodnja namjenjena je izvozu u zemlje EU. Naši poslovni partneri su svjetski poznate firme, a najznačajniji partner je kompanija Adidas za koju smo do sada proizveli preko 15.000.000 pari fudbalskih kopački.

U cilju realizacije planskih zadataka firma često angažuje i druge manje firme kako iz Republike Srpske tako i iz Federacije BiH. Zahvaljujući tome, ukupan prihod po osnovu izvoza u prošloj godini iznosio je 39.066.372.00 KM.

Firma posjeduje sertifikat ISO 9001, sertifikat kompanije Fenix za gazdovanje GORE-TEX materijalima.

Pored toga, firma je društveno odgovorna i u pogledu sponzorstva humanitarnih, sportskih i kulturnih aktivnosti.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 1140
- Ostvaren prihod: 270 miliona KM
- Ukupna neto proizvodnja električne energije oko 2 miliona MWh, od čega je 99% predato na inostrano tržište
- Najduži kontinuirani rad na mreži u trajanju od 169 dana
- Proizvedeno uglja 3,2 miliona tona, od čega je 2,2 miliona tona utrošeno na proizvodnju električne energije

KONTAKT

Elektrane Stanari d. o. o.

Stanari bb, 74 208 Stanari, RS/BiH
office@e-stanari.net
T: +387 53 209 900
www.e-stanari.net

EFT - Rudnik i Termoelektrana Stanari d. o. o. Stanari je članica EFT grupe koja kroz trgovinu, ulaganja u nove energetske proizvodne pogone i izgradnju novih prenosnih kapaciteta predvodi razvoj tržišta električne energije u jugoistočnoj Evropi. Na teritoriji Bosne i Hercegovine, sa sjedištem u opštini Stanari, EFT posluje punih 19 godina.

Projekat razvoja rudnika i izgradnja TE Stanari je najznačajniji investicioni projekat EFT grupe, a projektna kompanija EFT - Rudnik i Termoelektrana Stanari d. o. o. po svim poslovnim pokazateljima zauzima značajno mjesto u organizacionoj strukturi EFT grupe kao i elektroenergetskom sektoru regiona te snabdijeva značajan broj potrošača iz industrijskog sektora i dio elektroprivrednih preduzeća u jugoistočnoj i centralnoj Evropi.

S ciljem proširenja i diversifikacije svog proizvodnog miksa, kompanija je započela realizaciju plana investiranja u izgradnju postrojenja obnovljivih izvora energije.

Vodeće prioritete u realizaciji planiranog poslovanja ove društveno odgovorne kompanije čine bezbjednost na radu i zaštita zdravlja zaposlenih i lokalnog stanovništva, intenzivna briga o racionalnom korišćenju resursa i zaštita životne sredine te ulaganje u lokalnu i širu zajednicu sa ciljem poboljšanja kvaliteta života u zajednici.

Sa aspekta zaštite životne sredine, kompanija posluje u skladu sa direktivama i standardima Evropske unije.

Dosljednom primjenom procedura politike poslovanja, kompanija nastavlja trend rekordnih proizvodnih rezultata.

U junu 2024. kompanija je izvršila promjenu poslovnog imena u Elektrane Stanari te je od tada organizovana kao društvo sa ograničenom odgovornošću za proizvodnju električne energije.

Violeta d. o. o.

Najbolji izvoznik
za tržište
Hrvatske

KONTAKT

Violeta d. o. o.

Stjepana Radića 21
88340 Grude
+387 39 660 400
+387 39 661 456
violeta@violeta.com
<https://violeta.com/>

Violeta, osnovana 2001. godine, uspjela je postati regionalni lider na tržištu higijenskih proizvoda zahvaljujući predanom radu, investicijama i inovacijama.

Inspirirana potrebama potrošača, Violeta se posvećuje stvaranju visokokvalitetnih proizvoda i usluga koji olakšavaju svakodnevni život i čine ga boljim.

Tijekom dva desetljeća, Violeta je izgradila snažnu poziciju na tržištu, proširujući svoje poslovanje na proizvodnju, izvoz, distribuciju, maloprodaju i ugostiteljstvo.

Violeta grupacija posluje s pet tvornica - četiri u BiH i jednom u Sv. Ivanu Zelini, u okolici Zagreba - te osam poslovnica u BiH, četiri u Hrvatskoj i jednom u Sloveniji.

Osim proizvodnje higijenskih proizvoda, Violeta grupacija kontinuirano ulaže u razvoj i širenje u druge djelatnosti, uključujući maloprodaju, distribuciju, izvoz, dom za starije osobe, Montessori vrtić, hotelijerstvo, ugostiteljstvo i sportske centre.

Violeta njeguje i društveno odgovorno poslovanje. Svakodnevnim akcijama potičemo i druge da se paralelno razvijaju.

Fokus na kvalitetu, inovacije i pažljivo praćenje potreba tržišta omogućili su ne samo rast proizvodnih kapaciteta već i proširenje distributivne mreže i poslovnih aktivnosti. Violeta je primjer uspješnog poslovnog modela koji ujedinjuje predanost, odgovornost i ambiciju te nastavlja biti simbol kvalitete i pouzdanosti u regiji.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Hrvatske

Ella Textile

PART OF ONIVERSE

Ella Textile d. o. o.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 650
- Izvozno orijentisano 100% u Hrvatsku
- Proizvodnja za period januar-oktobar 2024. iznosi 49.678.000 pari čarapa te 307.000 komada džempera brenda Falconeri
- Vlasništvo: 100% strani kapital (Oniverse Italija)

KONTAKT

Ella Textile d. o. o.

Agroindustrijska zona bb
78418 Nova Topola
Odgovorno lice: Francesco Ruffoli
+387 51 965 300
info@ellatextile.ba

Upoznajte **Ella Textile d. o. o.**, vodeću kompaniju u proizvodnji visokokvalitetnih tekstilnih proizvoda, smještenu u Agroindustrijskoj zoni u Novoj Topoli, nedaleko od Gradiške. Osnovana 2018. godine, kompanija Ella Textile je sinonim za vrhunski kvalitet i izvrsnost u tekstilnoj industriji. Ponosni smo dio Calzedonia grupe koja od 2024. godine posluje pod novim imenom Oniverse. Za Oniverse proizvodimo čarape i džempere koji odražavaju reputaciju vrhunske elegancije njegovih globalnih brendova kao što su Calzedonia, Falconeri, Intimissimi i Tezenis. Naš tim profesionalaca, koji broji više od 650 posvećenih radnika, srž je našeg uspjeha. Njihov rad i stručnost omogućuju nam da održimo najviše standarde u proizvodnji.

Imamo dvije moderne fabrike, jednu u Novoj Topoli, a drugu u Novom Gradu. Obje tvornice su opremljene najsavremenijom tehnologijom i pružaju nam kapacitet dovoljan da zadovoljimo zahtjeve klijenata širom svijeta.

Izvozno smo orijentisano preduzeće koje sav asortiman plasira u Hrvatsku, a naši se proizvodi iz distributivnog centra u Hrvatskoj prodaju u više od 57 prodavnica širom svijeta.

Fabrika ima ICEA certifikat te Disneyevu licencu za izradu likova na čarapama.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Hrvatske

BYTRES

PART OF ONIVERSE

Bytres d. o. o.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 560
- Izvozno orijentisano: 100% u Hrvatsku
- Proizvodnja za period januar-oktobar 2024. iznosi 30.400.000 pari čarapa
- Vlasništvo: 100% strani kapital (Oniverse Italija)

KONTAKT

Bytres d. o. o.

Raškovac bb
79101 Prijedor
Odgovorno lice: Francesco Ruffoli
+387 52 962 600
info@bytres.ba

Upoznajte **Bytres d. o. o.**, vodeću kompaniju u proizvodnji visokokvalitetnih tekstilnih proizvoda, smještenu u Prijedoru. Osnovan 2019. godine, Bytres je sinonim za vrhunski kvalitet i izvrsnost u tekstilnoj industriji. Ponosni smo dio Calzedonia grupe koja od 2024. godine posluje pod novim imenom Oniverse. Za Oniverse proizvodimo ženske i dječije štrample koje odražavaju reputaciju vrhunske elegancije njegovih globalnih brendova kao što su Calzedonia, Intimissimi i Tezenis.

Izvozno smo orijetisano preduzeće koje sav asortiman plasira u Hrvatsku, a naši se proizvodi iz distributivnog centra u Hrvatskoj prodaju u više od 57 prodavnica širom svijeta.

Fabrika ima ICEA certifikat.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Hrvatske

Najbolji izvoznik
za tržište
Švicarske

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 1432
- Certifikati/priznanja:
 - ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 i ISO 45001
 - Platinasti certifikat bonitetne izvrsnosti (AAA)
 - LRC BIS certifikat bonitetne pouzdanosti
 - 100 najvećih u BiH: prvo mjesto u kategoriji velikih kompanija – sektor vojne industrije

KONTAKT

IGMAN d. d. Konjic

Donje Polje 42
88400 Konjic
+387 36 726-276
info@igman.co.ba
www.igman.co.ba

Fabrika municije **IGMAN d. d.** Konjic osnovana je 6. marta 1950. godine sa sjedištem u Konjicu.

IGMAN proizvodi vojnu i lovačku municiju različitih kalibara (9 mm, 5,56 mm, 7,62 mm, 12,7 mm). Fabrika ima mogućnost proizvodnje municije prema istočnim (ruskim) i zapadnim (NATO) standardima, što je posebnost na tržištu vojne industrije. Također, proizvodi sa specijalnim zrnima AP, API, APIT, Solid je nešto po čemu se razlikuje od ostalih kompanija iz branše.

Od 2024. godine, kompanija je proširila svoj proizvodni asortiman uključivanjem proizvodnje dijelova za pušku (AKM platforma), s ciljem da u budućnosti ponudi kompletnu pušku naziva IK20 (7,62x39 mm).

IGMAN d. d. Konjic svoje proizvode izvozi u više od 50 zemalja širom svijeta, a najvažniji kupci su ministarstva odbrane, ministarstva unutrašnjih poslova, specijalne snage i granične policije.

Fabrika municije IGMAN d. d. Konjic posjeduje 16.000 m² proizvodnih i pomoćnih objekata.

Struktura vlasništva:

51% u vlasništvu države (Vlada FBiH)

49% u privatnom vlasništvu

Axpo BH d. o. o.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 1
- Izvozna tržišta: Švicarska, Srbija, Hrvatska, Crna Gora
- Certifikati:
- Dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju Bosne i Hercegovine (FERK)
- Licenca za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK)

KONTAKT

Axpo BH d. o. o.
Ulica kralja Petra Krešimira IV bb
Rondo, lamela 4
88000 Mostar
+387 36 446 441
info@axpo.com
www.axpo.com

Privredno društvo **Axpo BH d. o. o.** osnovano je krajem jula 2012. godine sa sjedištem u Sarajevu, a od 2019. godine posluje sa sjedištem u Mostaru. Vlasnik društva je Axpo Solutions AG Švicarska sa 100% udjela upisanog kapitala.

Osnovni predmet poslovanja društva AXPO BH d. o. o. je snabdijevanje i trgovina električnom energijom.

Naša vizija rada i djelovanja je sudjelovanje na tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini, razvoj vlastite opskrbe mreže prema potrošačima sukladno pozitivnim zakonskim propisima te aktivno sudjelovanje u kupoprodaji električne energije sa drugim trgovcima i javnim poduzećima.

Tokom 2023. godine, Društvo je pretežno obavljalo djelatnosti:

- trgovine električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine
- međunarodne trgovine električnom energijom

Partneri:

- elektroprivrede u BiH: JP EPBIH Sarajevo, MH ERS Trebinje, EP HZHB Mostar
- trgovci električnom energijom u BiH
- proizvođači električne energije iz obnovljivih izvora u BiH
- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOSBiH)

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Švicarske

DECKER
Braca Mujic

Braća Mujić export-import d. o. o.

Preduzeće **Braća Mujić export-import d. o. o.** osnovano je 1997. godine. Širok obim djelatnosti te kvaliteta robe, proizvoda i usluga učinili su ih prepoznatljivom kompanijom na bosanskohercegovačkom tržištu i danas doveli do osnivanja poslovne zone Sajim Mujić na adresi Rakovička cesta 122, koja se prostire na preko 70.000 m².

Trenutno Braća Mujić export-import, društvo za trgovinu i usluge d. o. o. Sarajevo, sa sjedištem na adresi Džemala Bijedića 212, 71210 Ilidža, sa preko 200 zaposlenih, u svom sastavu ima 7 dislociranih poslovnih jedinica, razvijenu poslovnu zonu za izgradnju proizvodnih i skladišnih hala, trgovine, benzinske pumpe, hotele, veleprodaju građevinske opreme i mašina te vlastitu proizvodnju i prodaju metalnih konstrukcija i njihovih dijelova BM Decker.

BM Decker je podružnica preduzeća koja je počela sa radom krajem 2012. godine sa sjedištem na Ilidži kod Sarajeva i u vrlo kratkom periodu postala je prepoznatljiv partner u metalnoj industriji.

Neprekidni proces razvoja BM Deckera, investiranje u najsavremenija tehnološka rješenja te čvrsta dosljednost u praćenju međunarodno priznatih relevantnih zahtjeva i standarda doveli su do toga da BM Decker stekne zavidnu reputaciju za kvalitetu proizvoda, usluga i inovativnost u metalnoj industriji kako na domaćem tako i na inostranom tržištu.

Usluge koje nudimo: inženjering, tehnologija rezanja, obrada deformacijom, mehanička obrada, zavarivanje, površinska zaštita (termolakiranje), montaža gotovih proizvoda.

Danas se BM Decker prostire na površini od 8000 m² i broji preko 100 zaposlenika. Proizvodni program je podijeljen prema sektorima na proizvode metalne konstrukcije i bravarije, mašinske proizvode i inovacije (naši proizvodi). Osnovni materijali naših proizvoda su čelik, inoks i aluminij.

Naše usluge usmjerene su na optimizaciju omjera cijene i učinka kupaca, a stručnim savjetovanjem i realizacijom projekata težimo dugoročnom partnerstvu.

Naši najjači faktori uspjeha su motivirani zaposlenici, dugogodišnje iskustvo i jednostavna korporativna kultura koja nam omogućuje brz i fleksibilan odgovor na specifične želje kupaca.

POKAZATELJI

- Izvoz: Švicarska - 96,44%,
domaće tržište - 3,56%
- Proizvodni kapaciteti na 6000 m²
- Certifikati: ISO 9001, EN ISO 3843-3 i EN 15085-2.
Certifikacija od strane kompanije TÜV SÜD

KONTAKT

Braća Mujić Export-Import d. o. o.
Podružnica BM-Decker
Rakovička cesta 122, 71210 Ilidža
+387 61 493 664
+387 33 782 032
info@bm-decker.com
www.bm-decker.com

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Švicarske

II. međunarodna konferencija logistike u Bosni i Hercegovini

U Sarajevu je od 24. do 25. 10. 2024. održana Druga međunarodna konferencija logistike u Bosni i Hercegovini, koju je organizirala Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine. Na dvodnevnoj konferenciji sudjelovalo je više od 200 logističkih stručnjaka, špeditera, prijevoznika te predstavnika institucija.

Mnogobrojni izazovi su pred sektorom logistike – digitalizacija, korištenje umjetne inteligencije, novi troškovi, nedostatak radne snage, održivo poslovanje i drugi. O svemu ovome se razgovaralo tijekom dvodnevne konferencije s predstavnicima kompanija, institucija i ekspertima iz ovog sektora.

Teme konferencije bile su: logistički trendovi i izazovi (robotika i automatizacija logističkih sustava, planiranje i upravljanje logističkim rizicima i sl.), multimodalni logistički lanci (trendovi i izazovi u pomorskoj logistici, logistika transportnih terminala, željeznički i cestovni logistički lanci), intralogistika, upravljanje skladištenjem, auto-id, pakiranje, city logistika, logistika i digitalizacija lanaca opskrbe, optimizacija logističkih troškova, održiva i e-logistika.

Naglasak konferencije je bio na važnosti prepoznavanja rizika i pripreme dobrih „scenarija“ za odgovor na njih i nastavak redovitog poslovanja.

Sudionici konferencije imali su priliku direktno razgovarati s predstavnicima institucija, upoznati međunarodno priznate stručnjake i predstavnike poslovne zajednice, informirati se o aktualnim problemima u ovom sektoru i što je najvažnije – razgovarati o mogućim pristupima za njihovo rješavanje.

Kristina Ćosić

Projekat sigurnih i osiguranih parking prostora u Bosni i Hercegovini

Nedovoljan broj sigurnih i osiguranih parking prostora utječe na sigurnost saobraćaja na cestama s obzirom na to da se povećava broj saobraćajnih nezgoda kojima je uzrok umor i stres vozača

Također, povećava se i broj kaznenih djela povezanih sa prijevozom tereta koja utječu na vozače u cestovnom prijevozu. Iz navedenih razloga potrebno je osigurati dobre uvjete za odmor vozača na sigurnim i zaštićenim parking prostorima kako bi se spriječio nastanak stresa i nakupljanje umora te smanjio broj saobraćajnih nezgoda kojima su uzrok umor i stres vozača.

Sigurni i zaštićeni parking prostori nisu neophodni samo vozačima već i prijevoznicima kako bi zaštitili svoj teret od eventualnih kaznenih djela. S obzirom na raznovrsnost preduzeća i robe koja se prevozi, prijevoznicima i vozačima mogu biti potrebna parkirališta različitih nivoa zaštite.

Vozači u cestovnom prijevozu trebaju koristiti dnevne i sedmične periode odmora, koji se često provode na cesti, a naročito kada vozači obavljaju međunarodni cestovni prijevoz na velike udaljenosti. Od izuzetne je važnosti da vozači imaju pristup parking prostorima na kojima se mogu sigurno odmori ti te da imaju na raspolaganju potrebne usluge.

U Bosni i Hercegovini je trenutno manjak sigurnih i zaštićenih parking prostora te je potrebno identificirati

parking prostore kojima vozači u cestovnom prijevozu mogu pristupiti sa što manje zadržavanja na cestama.

Iz gore navedenih razloga, Udruženje međunarodnih cestovnih prijevoznika tereta Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine (AIRH) i Međunarodna unija cestovnog prijevoza (IRU) su potpisali Ugovor o provođenju projekta utvrđivanja sigurnih i osiguranih parking prostora u Bosni i Hercegovini.

Cilj navedenog projekta je utvrđivanje parking prostora u Bosni i Hercegovini koji su dostupni vozačima koji obavljaju cestovni prijevoz robe i putnika, koji ispunjavaju potrebni nivo usluge i zaštite, a koji će biti certificirani kao sigurni i zaštićeni parking prostori te osigurati jasne i usklađene informacije o ovim prostorima.

U procesu utvrđivanja metodologije projekta, Komora se u načelu vodi Uredbom (EU) 2022/1012 o dopuni Uredbe (EZ) br. 561/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu utvrđivanja standarda kojima se razrađuju nivo usluge i zaštite sigurnih i zaštićenih parking prostora te postupci za njihovo certificiranje.

Za certificiranje sigurnih i zaštićenih parking prostora Komora će utvrditi standarde i postupke utvrđivanja sigurnih i zaštićenih parking prostora, metodologiju ispunjavanja minimalnih standarda nivoa usluge, metodologiju ispunjavanja minimalnog nivoa zaštite

po kategorijama nivoa zaštite, certifikacijsko tijelo te način provjere ispunjavanja neophodnih uvjeta.

S obzirom na to da u Bosni i Hercegovini imamo mali broj sigurnih i zaštićenih parking prostora koji ispunjavaju evropske standarde, utvrdit će se i metodologija dodatnih kategorija kako bi se vlasnici parking prostora stimulirali na dodatna ulaganja kako bi ispunili uvjete i standarde više kategorije parking prostora.

Na ovaj će način Vanjskotrgovinska komora doprinijeti razvoju i implementaciji standarda minimalnog nivoa usluge sigurnih parking prostora te osi-

guravanju dobrih uvjeta za odmor vozača na sigurnim i zaštićenim parking prostorima čime bi se smanjio nastanak stresa i nakupljanje umora vozača te broj saobraćajnih nezgoda kojima je uzrok umor vozača.

Komora će blagovremeno informirati članove Komore te vlasnike i korisnike parking prostora o sigurnim i zaštićenim parking prostorima u Bosni i Hercegovini.

Mihrudin Mujkić

Projekt T garancije u Bosni i Hercegovini

Kao rezultat dugogodišnje poslovne suradnje Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i Međunarodne unije cestovnog prijevoza (IRU) iz Ženeve, Sektor za transport i komunikacije Vanjskotrgovinske komore BiH je potpisao ugovor o T garanciji i započeo provedbu projekta.

Projekt T garancije značajan je kako za prijevoznike tako i za špeditere u Bosni i Hercegovini. Za potrebe kupovine T garancije i podnošenja T deklaracije koristit će se platforma IRU-a. Sektor za transport i komunikacije je održao prezentacije o projektu T garancije na Međunarodnim susretima prijevoznika, održanim 28. i 29. 6. 2024. godine, kao i na Drugoj međunarodnoj konferenciji logistike, održanoj 24. i 25. 10. 2024. godine. Prijevoznicima i špediterima je prezentirana procedura odobrenja, uvjeti korištenja te prednosti koje su značajne za članice Vanjskotrgovinske komore BiH.

Neke od prednosti koje će biti dostupne su online kupovina T garancije po unaprijed poznatoj cijeni, online

pretraživanje poslovnih subjekata kojima je odobreno korištenje T garancije, izravno podnošenje T deklaracije carini putem IRU platforme, korištenje umjetne inteligencije za kreiranje T deklaracije koristeći izvozna deklaraciju, plaćanje carinskog pečata u Turskoj te praćenje statusa T deklaracije.

Iako je od 1. 8. 2022. godine NCTS operativan unutar granica Bosne i Hercegovine, njegova potpuna provedba se tek očekuje i to potpisivanjem Konvencije o zajedničkom provoznom postupku. Potpunom implementacijom sustava se može očekivati značajno poboljšanje kretanja robe preko granica uz smanjenu papirologiju, učinkovitije i pojednostavljeno carinsko i poslovno okruženje u trgovini robom. Do tada nam se za više informacija možete obratiti na telefon 033/566-174 ili e-mail kristina.cosic@komorabih.ba.

Kristina Ćosić

Prehrambena industrija – SIAL

Prehrambeno-prerađivačke kompanije iz Bosne i Hercegovine su i ove godine, zahvaljujući finansijskoj podršci i organizaciji Spoljnotrgovinske komore BiH, od 19. do 23. oktobra u Parizu (Francuska) nastupile na sajmu SIAL, jednom od najvećih međunarodnih sajmova prehrambene industrije u svijetu, koji je proslavio jubilarnih 60 godina postojanja.

Na paviljonu BiH površine 77 m² izlagalo je šest bh. kompanija iz prehrambene industrije: AS HOLDING d. o. o. Sarajevo, MLADEGS PAK d. o. o. Prnjavor, JAMI d. o. o. Sarajevo, DELTA TRADE d. o. o. Zenica te BIMAL d. d. Brčko i YIMOR d. o. o. Domaljevac, koji su se predstavili prvi put. Ove su se kompanije našle u društvu nacionalnih štandova zemalja poput Švajcarske,

Španije, Ujedinjenog Kraljevstva, Portugala, Italije i Holandije.

Generalna tema ovogodišnjeg sajma „Vlasništvo nad promjenama“ naglašava važnost prilagođavanja promjenama u industriji, uključujući izazove u lancu snabdijevanja, klimatske promjene i tehnološki razvoj.

Prvi put u toku svoga postojanja, SIAL je organizovao i brojne samite pa je ovo bila jedinstvena prilika da se u 4 dana prisustvuje događajima na kojima se govorilo o korporativno-socijalnoj odgovornosti, novim tehnološkim rješenjima i učešću umjetne inteligencije u prehrambenoj industriji, novim lancima snabdijevanja te hrani u Africi.

Bh. izlagači su održali preko 350 poslovnih sastanaka, kako sa novim tako i sa dosadašnjim kupcima, distributerima i veletrgovcima. Mnogobrojni

posjetioci ovog sajma su veliko interesovanje pokazali za svim izloženim proizvodima bh. prehrambene industrije.

Inače, na ovogodišnjem sajmu izlagalo je oko 7358 izlagača iz 127 zemalja, od čega je 60% većinom iz Evrope, a preostalih 40% iz ostalih dijelova svijeta. Procjenjuje se da je bilo oko 285.000 profesionalnih posjetilaca, od čega 78,5% međunarodnih, iz preko 205 zemalja svijeta.

Posjetioci su imali priliku da se bolje upoznaju i probaju preko „100 SIAL inovativnih proizvoda“ prehrambene industrije te vide više od 650 startapa koji su izlagali svoje proizvode na SIAL-ovom Startup hubu.

Radoš Šehovac

EIMA International - mašine i oprema za poljoprivredu i vrtlarstvo

Za predstavnike poljoprivredno-prehrambenih kompanija iz Bosne i Hercegovine je od 5. do 9. novembra 2024. godine održano i studijsko putovanje u italijansku pokrajinu Reggio Emilia. Projekat je realizovan kroz drugo izdanje Lab Innova South East Europe, a započeo je u junu ove godine kada je u prostorijama Spoljnotrgovinske komore BiH bila organizovana trodnevna obuka domaćih kompanija u vezi sa jačanjem i unapređenjem tehničkih i menadžerskih vještina.

Privredni subjekti koji su učestvovali u projektu su: Mljekara Livno d. o. o., Elmar d. o. o. Trebinje, Udruženje mljekarara Republike Srpske, KATUN d. o. o. Donji Vakuf, p. z. Smokvica Trebinje, AS Holding Tešanj, Greens d. o. o. Vogošća-Sarajevo, Mujanović d. o. o. Vogošća-Sarajevo i Šumska tajna d. o. o. Ribnik.

U okviru projekta Lab Innova South East Europe 2024, Italijanska agencija za promociju izvoza ITA/ICE je organizovala štand balkanske delegacije (Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora) na prestižnom EIMA International sajmu mašina i opreme za poljoprivredu i vrtlarstvo, kao i posjete kompanijama UNITEC S.p.A., FRUTTAGEL s.c.p.a SIDEL S.p.a, Bertinelli, ROBOQUBO S.p.A. i Frantoio Valsanterno.

EIMA International je ove godine održao svoje 46. izdanje (organizacija

svake druge godine). Sajam je trajao od 6. do 10. novembra, na njemu se predstavilo više od 1500 izlagača, a zabilježio je preko 346 hiljada posjetilaca, od toga više od 64 hiljade stranih iz 150 zemalja svijeta. Ovo je bilo jedinstveno mjesto na kojem su se predstavile proizvodne kompanije sa svih kontinenata i gdje su prikazane vrhunske tehnologije na globalnom nivou, uključujući 14 sektora robe podijeljene kroz sljedeće tematske cjeline: EIMA Components, EIMA Green, EIMA Energy, EIMA Idrotech i EIMA Digital.

Potražnja za mehanizacijom i dalje je vrlo visoka i poljoprivredni svijet mora pratiti korak sa inovacijama i planirati svoja ulaganja u skladu sa sve većom pažnjom prema okolini, jedna je od poruka sa sajma. Ovo je bila jedinstvena

prilika da predstavnici bh. kompanija vide i upoznaju se sa najnovijim tehnologijama mašina za žetvu, robota za obradu zemljišta, digitalnog navodnjavanja, skladištenja, autonomnih poljoprivrednih vozila, opreme za proizvodnju električne energije iz poljoprivrednih obnovljivih izvora i drugog.

Kroz posjete italijanskim kompanijama, projekat je pružio odličnu priliku da se sazna više o najnovijim dostignućima italijanske izvrsnosti u preradi hrane, što na kraju jeste bio razlog njihovog učešća u projektu LAB Innova. Takođe, sam projekat je značajan i po tome što su se učesnici međusobno uspjeli povezati i time osnažiti lanac vrijednosti hrane i poljoprivrede u Bosni i Hercegovini.

Radoš Šehovac

Sajam Ecomondo

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine organizirala je dvodnevnu posjetu prestižnom međunarodnom sajmu Ecomondo održanom od 5. do 8. novembra 2024. godine u Riminiju, Italija.

Sajam Ecomondo jedan je od najznačajnijih međunarodnih događaja posvećenih održivom razvoju, cirkularnoj ekonomiji, upravljanju otpadom i zaštiti životne sredine. Održava se svake godine u Riminiju i okuplja stručnjake, kompanije, istraživače i institucije iz različitih sektora, uključujući energiju, vodu, otpad i tehnologije reciklaže.

Na sajmu se predstavljaju najnovija rješenja i proizvodi koji podržavaju prijelaz na održive industrijske modele, a

učesnici imaju priliku povezati se s potencijalnim partnerima i investitorima. Također, na Ecomondu se održavaju brojne konferencije, radionice i seminari na kojima se diskutira o aktuelnim izazovima i prilikama u oblasti zaštite životne sredine. Ovaj sajam je od ključne važnosti za one koji žele ostati u toku sa trendovima i inovacijama u sektoru zelene ekonomije i održivog razvoja.

U delegaciji Bosne i Hercegovine, uz predstavnike organizatora iz Vanjskotrgovinske komore BiH, učestvovali su i predstavnici pet bh. kompanija: Alma Ras Olovo, Energoinvest Sarajevo, Kemeko-BH Lukavac, Galvanorm Konjic i CETEOR Sarajevo.

Prvi nastup na sajmu KIND + JUGEND 2024

KIND + JUGEND je vodeći međunarodni sajam namještaja i drugih proizvoda za djecu i održava se u Kelnu u organizaciji Koelnmesse, jednog od najvažnijih sajamskih organizatora u Njemačkoj i svijetu

Ciljne grupe izlagača su proizvođači i izvoznici dječijeg namještaja, dječijih kolica, nosiljki i sjedala, higijenskih potrepština, električnih uređaja, tekstila, dječije kozmetike, igraćaka i igara, mode za trudnice, bebe i malu djecu, opreme za trgovine itd.

Na sajmu Kind + Jugend 2024, održanom od 3. do 5. septembra 2024. godine, učestvovalo je 912 kompanija iz 43 zemlje, sa stranim učešćem od 90% (među njima je bilo 88 izlagača iz Njemačke i 824 izlagača iz inostranstva). Sajam je posjetilo oko 15.000 posjetitelja iz 115 zemalja, od kojih više od 90% ima liderske pozicije i uključeni su u odluke o nabavi od dobavljača.

Sa željom da afirmira bosanskohercegovačke brendove u ovom veoma specifičnom i zahtjevnom segmentu na evropskom tržištu, Vanjskotrgovinska

komora BiH je ove godine prvi put omogućila podršku za nastup na sajmu za pet bh. kompanija: LEITMOTIV d. o. o. Sarajevo, SUGAR ON TOP d. o. o. Vogošća, TOCHAK o. d. Sarajevo, RAMEX d. o. o. Kladanj i VRAČO d. o. o. Visoko.

Na štandu od 85,5 m² u hali 10.1, segment „Furniture and facilities“, izloženi su raznoliki proizvodi: namještaj za dječije sobe, edukativne igračke od drveta, međunarodno nagrađivani trening-bicikli od drveta za razvoj motorike djeteta, zidne lampe za dječije sobe, kao i odjeća za bebe. Selekcija proizvoda na štandu Bosne i Hercegovine pokazala je da možemo uspješno parirati trendovima i zahtjevima za siguran, ekološki prihvatljiv, funkcionalan i edukativan proizvod za najmlađe generacije.

S obzirom na to da se radi o prvom nastupu, očekivanja bosanskohercegovačkih firmi nisu bila velika, ali su impresije vrlo pozitivne i očekivanja su prevaziđena. Sve firme su izrazile zadovoljstvo brojem i kvalitetom kontakata, a koncept štanda Bosne i Hercegovine je dobio komplimente poslovnih posjetitelja, uključujući i predstavnike Koelnmesse.

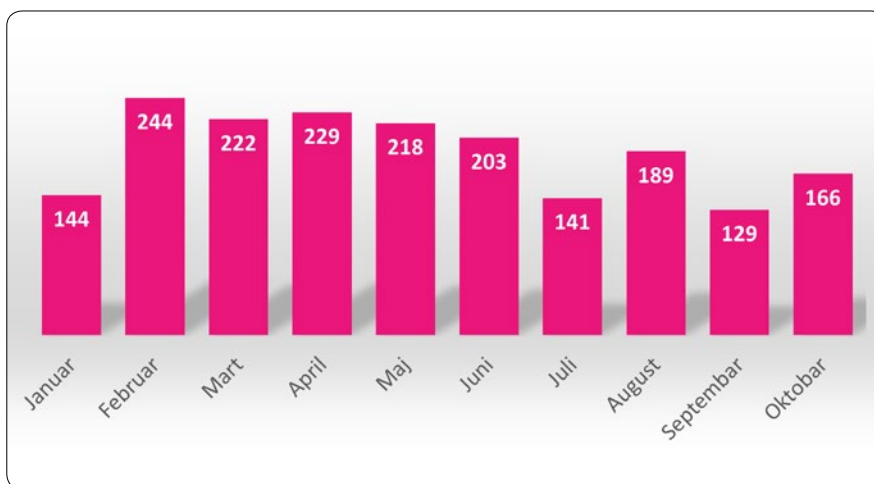
Bh. izlagači su imali preko 140 kontakata sa partnerima iz 30 zemalja. Štand Bosne i Hercegovine posjetio je veliki broj međunarodnih uvozno-izvoznih kompanija, agentura i distributera, specijaliziranih prodavnica i online platformi za opremu i proizvode za djecu koji su u potrazi za novim interesantnim proizvodima za dopunu svoje ponude, što su na bh. štandu i pronašli. Veliki interes pokazan je za dječiji namještaj pa su već zaprimljene narudžbe i ozbiljni zahtjevi za ponude određenih kolekcija i modela. I ostali proizvodi su imali uspjeha pa kompanije rade na razvoju kontakata i relacija sa budućim kupcima.

S obzirom na trendove u industriji proizvoda za bebe i djecu (veličina globalnog tržišta proizvoda za bebe procijenjena je na 320,65 milijardi USD u 2023. godini i očekuje se da će rasti po ukupnoj godišnjoj stopi rasta od 5,9% od 2024. do 2030. godine), za očekivati je da će i sajam Kind + Jugend 2025 godine biti uspješan. Stoga će VTKBiH i naredne godine podržati grupno izlaganje zainteresiranih kompanija na ovom sajmu.

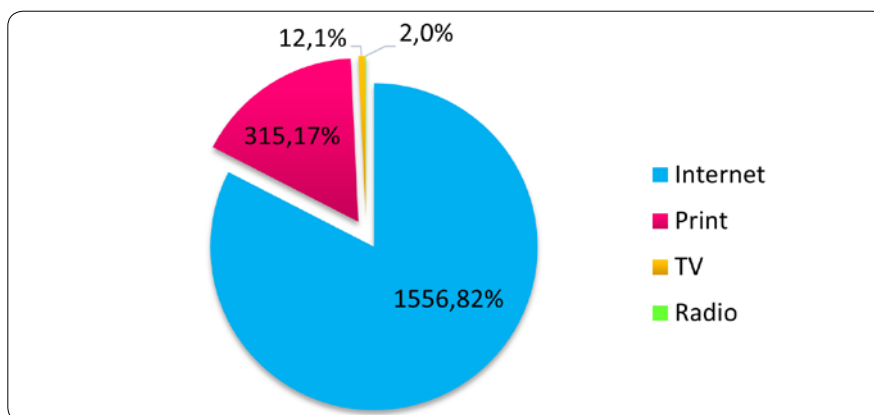
Lejla Međedović

Zelena ekonomija privukla značajnu pažnju medija u BiH

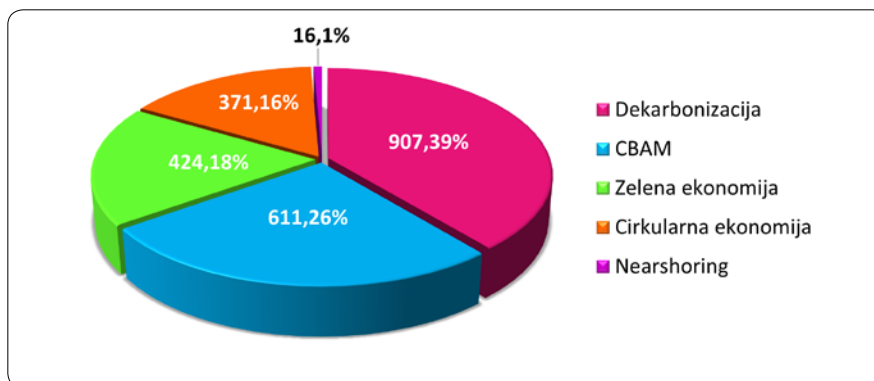
Agencija za praćenje i analizu medija „Kliping BH“ je analizirala izvještavanje medija u BiH o cirkularnoj i zelenoj ekonomiji, dekarbonizaciji, nearshoringu i CBAM-u za prvih deset mjeseci 2024. godine. Za navedene teme je pronađeno ukupno 1.885 objava u štampanim i elektronskim medijima te na web portalima. Bh. mediji su najveći interes za navedene teme pokazali u februaru kada su registrirane 244 objave, te u aprilu kada je pronađeno 229 objava.

Od ukupnog broja objava, navedene teme su se najviše spominjale na internet portalima, i to u 1.556 objava ili 82%, te u štampanim medijima (315 objava ili 17%). Na elektronskim medijima je pronađeno 14 priloga, od čega je njih 12 evidentirano na domaćim TV stanicama, a 2 priloga u programima radiostanica.

Od ukupnog broja objava, navedene teme su se najviše spominjale na internet portalima, i to u 1.556 objava ili 82%, te u štampanim medijima (315 objava ili 17%). Na elektronskim medijima je pronađeno 14 priloga, od čega je njih 12 evidentirano na domaćim TV stanicama, a 2 priloga u programima radiostanica.

Agencija „Kliping BH“ se već 20 godina uspješno bavi pružanjem usluga praćenja i analize medija te istraživanja tržišta. Članica je regionalne grupacije press clipping agencija „Newton Media“ koja pokriva gotovo sve države srednje i jugoistočne Evrope. E-mail: kliping@kliping.ba, telefon: 033/956-378

Alat za jačanje poslovnih veza Bosne i Hercegovine s međunarodnim tržištima

Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine lansiralo je sredinom 2024. godine unaprijeđenu, inovativnu platformu Ekonomske diplomatije, koja ima za cilj unaprijediti poslovnu komunikaciju, promovirati domaće privredne kapacitete i otvoriti vrata novim poslovnim mogućnostima na međunarodnom nivou. Ovaj digitalni alat osmišljen je kao ključna podrška domaćim kompanijama u povezivanju s međunarodnim partnerima, dijasporom i poslovnim zajednicama širom svijeta

Nova era u poslovnoj komunikaciji

Platforma omogućava domaćim kompanijama da se direktno povežu s mrežom diplomatsko-konzularnih predstavništava Bosne i Hercegovine, što značajno ubrzava komunikaciju i pristup informacijama. Istovremeno, omogućava lakšu promociju bosanskohercegovačkih privrednih potencijala, kako na regionalnim tako i na globalnim tržištima.

Posebna vrijednost platforme ogleda se u centralizaciji podataka koji su važni za uspješno poslovno planiranje. Kompanije mogu dobiti informacije o aktuelnim ekonomskim trendovima u zemljama s kojima BiH ima diplomatske odnose, dostupnim međunarodnim tenderima, kao i o investicijskim i izvoznim mogućnostima. Sve to doprinosi jačanju ekonomskih veza i povećanju vidljivosti bosanskohercegovačkih kompanija na globalnom nivou.

Digitalna transformacija u službi privrede

Modernizacija platforme obuhvatila je prilagođavanje korisničkog iskustva kroz intuitivniji dizajn, preglednije na-

vigacije i pojednostavljene obrasce za podnošenje upita. Uz to, korisnicima je omogućena direktna komunikacija s Ministarstvom vanjskih poslova BiH putem digitalnog kanala koji osigurava brz i efikasan odgovor.

Vizuelno i funkcionalno redizajnirana, platforma pruža bolji pregled podataka, uključujući informacije o privrednim sajmovima, konferencijama i drugim važnim događajima. Sve ove inovacije čine platformu nezaobilaznim resursom za sve kompanije koje se žele aktivno uključiti u međunarodne poslovne tokove.

Prilike za bh. kompanije

Korištenjem platforme, kompanije iz Bosne i Hercegovine imaju mogućnost da:

- brzo dobiju informacije o poslovnim prilikama i ključnim ekonomskim pokazateljima,
- povećaju svoju vidljivost na međunarodnim tržištima i ostvare kontakte s potencijalnim partnerima,
- pristupe digitalnim resursima za promociju, poput baza podataka o investicijama, izvoznim šansama i međunarodnim tenderima.

Zašto se registrirati?

Registracija na platformu otvara vrata prema širokom spektru poslovnih mogućnosti, omogućavajući kompanijama da efikasnije planiraju i realiziraju svoje aktivnosti. Kroz podršku Ministarstva vanjskih poslova BiH i mreže DKP-a, platforma pruža alat za sveobuhvatno jačanje poslovnih veza, ali i promociju Bosne i Hercegovine kao atraktivne destinacije za investicije i međunarodnu trgovinu.

Platforma Ekonomska diplomatija predstavlja značajan korak naprijed u unapređenju privredne komunikacije i digitalizacije. Njena vizija je jasna: otvoriti nova tržišta za bosanskohercegovačke kompanije, povećati njihovu konkurentnost i osigurati njihov aktivan doprinos jačanju ekonomske povezanosti Bosne i Hercegovine s ostatkom svijeta.

Pozivamo sve privrednike da iskoriste ovu jedinstvenu priliku i registriraju se već danas na <https://ekonomskadiplomacija.mvp.gov.ba> – jer uspjeh dolazi uz prave alate!

Milica Lopatić
(milica.lopatic@mvp.gov.ba)

Dino Selimović
(dino.selimovic@mvp.gov.ba)

REGISTRUJTE SE DANAS

 ekonomskadiplomacija.mvp.gov.ba

Ministarstvo inostranih/vanjskih poslova Bosne i Hercegovine Vas poziva da se besplatno registrirate na online platformi:

ekonomskadiplomacija.mvp.gov.ba

Zašto se registrirati?

- ▶ **Brza, direktna i transparentna komunikacija** sa Ministarstvom inostranih/vanjskih poslova Bosne i Hercegovine i mrežom diplomatsko-konzularnih predstavništava BiH u svijetu.
- ▶ **Promocija domaćih privrednih kapaciteta i poslovnih događaja** u Bosni i Hercegovini prema međunarodnim partnerima i tržištima.
- ▶ **Centraliziran sistem informiranja** o poslovnim prilikama i privrednim događajima u zemljama s kojima Bosna i Hercegovina ima uspostavljene diplomatske odnose.
- ▶ **Umrežavanje sa poslovnim zajednicama** u inostranstvu kroz dostupnost informacija i povezivanje sa konzulatima, poslovnim klubovima i klubovima bh. dijaspore.
- ▶ **Digitaliziran pristup ekonomskim pokazateljima** država s kojima Bosna i Hercegovina ima uspostavljene diplomatske odnose.

Pridružite nam se i Vi na:

ekonomskadiplomacija.mvp.gov.ba

Platforma je razvijena u Ministarstvu vanjskih/inostranih poslova Bosne i Hercegovine, uz finansijsku i tehničku podršku Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u Bosni i Hercegovini, a u okviru projekta „Digitalna transformacija u javnom sektoru u Bosni i Hercegovini“.

Projektne aktivnosti Odjela za Evropsku uniju

Pružanje podrške bh. kompanijama putem projekata

Kroz aktivno sudjelovanje Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine u projektima kao što su WE.Circular i Evropska preduzetnička mreža i uz saradnju sa projektnim partnerima, kompanije u Bosni i Hercegovini imaju podršku da u kontinuiranom jačanju svojih pozicija na tržištu, prije svega Evropske unije, doprinesu održivoj ekonomskoj budućnosti Bosne i Hercegovine i šire regije

Saradnja VTKBiH sa projektnim partnerima je od posebne važnosti u kontekstu pružanja podrške kompanijama u njihovoj poslovnoj internacionalizaciji i promociji, što je slučaj i sa kompanijom Empress d. o. o. Zenica.

Kompanija Empress d. o. o. Zenica, kao članica Nacionalne grupe stakeholdera u okviru projekta WE.Circular, uzela je aktivno učešće na 2nd Learning eventu projekta održanom u Beogradu 6. i 7. septembra 2024. godine. Predstavnik kompanije je prisustvovao ovom sastanku, na kojem su ključne teme bile povezane s implementacijom

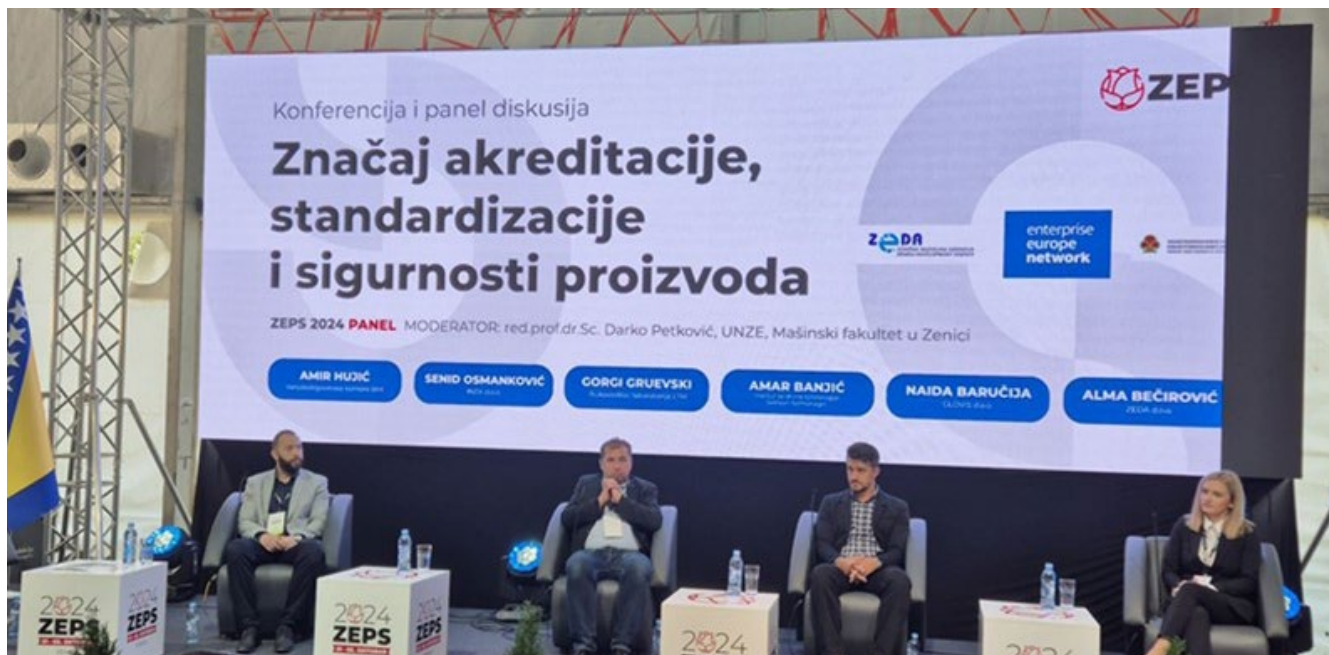
cirkularne ekonomije u regiji Dunava. Na događaju su članovi Nacionalne grupe stakeholdera raspravljali o strategijama koje bi omogućile ne samo implementaciju praksi cirkularne ekonomije unutar firme već i jačanje poslovnih veza u regiji.

Uloga Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine bila je posebno važna u facilitiranju dijaloga između kompanija i relevantnih javnih institucija, što otvara prostor za daljnje investicije i poboljšanje poslovnog okruženja.

Empress d. o. o. prepoznaje ogromne

mogućnosti koje cirkularna ekonomija nudi, posebno u sektoru tekstilne industrije u kojoj i sama djeluje. S obzirom na činjenicu da veliki broj kompanija u Bosni i Hercegovini radi upravo u ovoj industriji, organizacija poslovanja prema principima cirkularne ekonomije je ključna za održivost i ekološku tranziciju Bosne i Hercegovine.

Imajući u vidu rastuće izazove sa otpadom i upravljanjem resursima, kompanija se zalaže za uvođenje inovativnih praksi koje će omogućiti efikasnije korištenje materijala, smanjenje otpada i veće učešće na tzv. zelenim tržištima.

Saradnja Odjela za Evropsku uniju i projekte sa partnerima iz Evropske preduzetničke mreže (Enterprise Europe Network - EEN)

Uprava sajma ZEPS i Zenička razvojna agencija ZEDA su, uz podršku Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, kao članice Evropske preduzetničke mreže (EEN), organizirale B2B susrete u okviru Međunarodnog generalnog sajma ZEPS 2024 u Zenici od 2. do 4. oktobra 2024. godine.

Poslovni susreti omogućili su plasman, posredovanje, zastupništvo, transfer tehnologija i tehnoloških znanja, konsultantske usluge, istraživanje i razvoj, nabavku materijala i opreme, zajedničko investiranje, udruživanje te osiguravanje finansijskih sredstava i donacija u Bosni i Hercegovini.

ZEDA je, uz podršku Privredne komore Gaziantep kao EEN partnera iz Turske i Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, kroz EEN mrežu koordinirala posjetu turske poslovne delegacije Međunarodnom generalnom sajmu ZEPS 2024 (<https://zeps.ba/>) koji je održan u Zenici od 1. do 5. oktobra 2024. godine. Uz dodatnu podršku koju je pružio Grad Zenica, ZEDA je bila jedan od partnera sajma ZEPS 2024, dok je Turska bila glavna zemlja partner sajma zahvaljujući značajnoj podršci Istanbulske trgovinske komore.

Tokom sajma su potpisani memorandumi o saradnji Istanbulske trgovinske komore sa Privrednom ko-

morom Zeničko-dobojskog kantona i Zeničkom razvojnom agencijom ZEDA d. o. o.

Ovo je bila idealna prilika za poslovne ljude iz Turske, Bosne i Hercegovine i drugih zemalja da uspostave kontakte i dogovore sastanke sa izlagačima, potencijalnim budućim poslovnim partnerima i investitorima, unaprijede postojeće znanje i vještine te ih inkorporiraju u svoje poslovanje. Na poslovnim B2B susretima u okviru sajma učestvovalo je 35 kompanija iz Turske i 235 kompanija iz Bosne i Hercegovine i tom je prilikom održano ukupno 785 sastanaka na kojim su ostvareni i konkretni poslovni uspjesi - potpisano je više od 100 poslovnih sporazuma i ugovora.

Agencija ZEDA sa partnerima održala konferenciju i panel-diskusiju na temu „Značaj akreditacije, standardizacije i sigurnosti proizvoda“

Dana 4. oktobra 2024. godine, u okviru sajma ZEPS 2024, održana je konferencija i panel-diskusija na temu „Značaj akreditacije, standardizacije i sigurnosti proizvoda“.

Organizator ovog događaja je bila Zenička razvojna agencija ZEDA d. o. o. a koorganizator Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, ujedno i partneri sajma ZEPS 2024.

Načelnik Odjela za EU i projekte Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine Amir Huzić je na konferenciji izložio koncept Evropske podu-

zetničke mreže unutar SMP programa EU, naglašavajući konkretne mjere podrške malim i srednjim preduzećima kroz realizaciju projekta BITNET 2022-2025.

Više od 35 učesnika, među kojima su bili predstavnici proizvođača namještaja, građevinske stolarije i opreme za dječija igrališta te predstavnici univerziteta, fakulteta, instituta i akreditiranih ispitnih laboratorija, imali su priliku upoznati se s važnosti jačanja sistema infrastrukture kvaliteta u Bosni i Hercegovini.

Diskutiralo se o potrebi kontinuiranog unapređenja akreditacije, standardizacije i sigurnosti proizvoda te su razmijenjena stručna znanja, iskustva, izazovi i planovi iz oblasti drvoprerade, proizvodnje namještaja i građevinskih proizvoda, s konkretnim primjerima učesnika.

Dekan Fakulteta za dizajn i tehnologije za namještaj i enterijere na Univerzitetu „Sv. Kiril i Metodij“ u Skoplju prof. dr. Gorgi Gruovski dao je dragocjen doprinos diskusiji, dijeleći primjere dobre prakse i iskustva iz regiona.

Zaključeno je da je tema akreditacije, standardizacije i sigurnosti proizvoda izuzetno važna i da zaslužuje kontinuiranu pažnju s obzirom na obaveze koje proistječu iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Bosne i Hercegovine i Evropske unije. Bosna i Hercegovina se obavezala da će poduzeti potrebne mjere za postepeno usklađivanje s tehničkim propisima EU.

Predstavnici VTKBiH učestvovali na Godišnjoj konferenciji Evropske preduzetničke mreže u Budimpešti

Načelnik Odjela za EU i projekte Amir Hujć i stručna saradnica za praćenje politike EU i projekte Mersiha Selmanović iz Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine učestvovali su u radu Godišnje konferencije Evropske preduzetničke mreže (EEN) pod nazivom „Podsticanje potencijala evropskih malih i srednjih preduzeća” održane od 6. do 8. novembra 2024. godine u Budimpešti. Događaj je okupio preko 750 učesnika iz 55 zemalja od kojih su 160 bili govornici na samoj konferenciji. Održano je ukupno 26 sesija na kojim su, pored savjetnika iz EEN-a, učešće uzeli i zvaničnici Evropske komisije i predstavnici malih i srednjih preduzeća (MSP) širom svijeta kojima EEN pruža podršku u prevladavanju izazova današnjeg složenog ekonomskog okruženja.

Učesnici su imali priliku slušati inspirativna izlaganja visokih zvaničnika Evropske komisije, uključujući Katalin Bihari, zamjenicu državnog sekretara Ministarstva vanjskih poslova i trgovine Mađarske, Jakuba Boratynskog, direktora za umrežavanje i upravljanje

u Generalnoj direkciji za unutrašnje tržište, industriju, preduzetništvo i MSP, te Jeana-Davida Maloa, direktora Evropskog vijeća za inovacije i Evropske izvršne agencije za mala i srednja preduzeća.

Konferencijom Evropske preduzetničke mreže su dominirale četiri osnovne teme:

- **kvalitet i utjecaj (impact):** dijeljenje najboljih praksi kako bi se unaprijedile vještine malih i srednjih preduzeća, izgradile snažne regionalne mreže i poboljšala međusobna saradnja. To je uključilo primjere uspješnih modela i metodologija za podršku malim i srednjim preduzećima u njihovom razvoju i uspostavljanju strateških veza sa lokalnim i međunarodnim partnerima,
- **inovacije i start-upovi:** podrška malim i srednjim preduzećima kroz javne nabavke i upravljanje intelektualnim vlasništvom. Cilj je bilo osnaživanje MSP-ova kroz različite izvore finansiranja te njihovo obučavanje o važnosti zaštite intelektualnog vlasništva u procesu inovacija i skaliranja,

- **industrijska tranzicija:** pomoć malim i srednjim preduzećima u suočavanju sa izazovima održivosti, usvajanju umjetne inteligencije i jačanju njihove otpornosti. Fokus je bio na podršci u prelasku na održive poslovne modele, prilagođavanju novim tehnologijama i jačanju sposobnosti za prevazilaženje ekonomskih šokova,
- **jedinstveno tržište i izvan njega:** vodič za mala i srednja preduzeća kroz jedinstveno tržište EU i podrška globalnom rastu. Ova tema je imala za cilj pomoći malim i srednjim preduzećima u navigaciji kroz regulatorne zahtjeve i olakšati pristup međunarodnim tržištima, pružajući, istovremeno, podršku u istraživanju novih tržišnih mogućnosti.

Događaj je učesnicima pružio priliku za razmjenu znanja, izgradnju Evropske preduzetničke mreže i jačanje kapaciteta malih i srednjih preduzeća u prilagođavanju novim izazovima na EU tržištu i šire.

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao koordinator Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz konzorcija (Sarajevska regionalna razvojna agencija, Univerzitet u Sarajevu, INTERA Tehnološki Park Mostar, BIT Centar Tuzla, Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona Bihać i Zenička razvojna agencija), na web stranici www.een.ba objavljuje ponude iz baza koje evidentiraju EEN profile poslovne saradnje, profile iz oblasti istraživanja i razvoja, kao i ponude iz baze koja evidentira EEN tehnološke profile onih privrednih i istraživačko-tehnoloških subjekata koji su iskazali interes za saradnju sa kompanijama iz Bosne i Hercegovine.

Sve ponude koje su prezentirane iz baze poslovne saradnje EEN mreže su odabrane po kriterijima koji su prihvatljivi za izvozno orijentirane kompanije, što znači da se uzimaju u obzir samo one poslovne ponude (profile) koje povećavaju izvozni kapacitet malih i srednjih preduzeća iz Bosne i Hercegovine.

Ako želite stupiti u kontakt s preduzećima čije ponude su objavljene ili ako želite da se ponuda / profil Vašeg preduzeća nađe u bazi podataka EEN mreže, kontaktirajte nas putem e-maila koji je naveden na svakoj ponudi/profilu. Procedura je vrlo jednostavna:

- Ispunite obrazac / profil za poslovnu / istraživačku / tehnološku saradnju;
- Ponuda / profil Vašeg preduzeća se unosi u EEN bazu podataka;
- Vaš ponuda / profil se dalje objavljuje u poslovnim magazinima / internet stranicama EEN centara / kontakta tačaka u zemljama u kojima tražite poslovnog partnera.

Više informacija o uslugama Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine možete pronaći na web stranici: <https://een.ba/bs>

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne.

Partneri BITNET konzorcija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Putem dolje datog linka možete SAMI pronaći opciju search (Partnering opportunities) i pregledati sve ponude/zahitjeve inostranih privrednih entiteta (business entities):

<https://een.ec.europa.eu/partnering-opportunities>

Kompanija Zira apsolutni pobjednik Nagrade za biznis lidera održivog razvoja u BiH za 2024. godinu

Na ceremoniji održanoj 20. augusta u Vili Braun u Sarajevu promovirana je šesta generacija biznis lidera održivog razvoja u BiH. Nagrada za biznis lidere održivog razvoja raste svake godine, a ove godine rekordnih 360 kompanija je izrazilo interes za učešće

Nagrada za biznis lidere održivog razvoja, koju finansira Švedska a provodi UNDP-a u partnerstvu sa Vanjskotrgovinskom komorom Bosne i Hercegovine, dodjeljuje se svake godine s ciljem promoviranja napora i angažmana privatnog sektora u oblasti održivog razvoja u BiH. Nagrada za 2024. godinu bila je usmjerena na kompanije koje kreiraju i zadržavaju kvalitetna radna mjesta te aktivno smanjuju svoj utjecaj na okoliš.

„Nagrada za biznis lidere održivog razvoja priznaje napore i uspjeh privatnog sektora u BiH. Nadam se da će inspirirati i druge da slijede njihov primjer. Uvjeren sam da naša saradnja

sa UNDP-om, koja mobilizira privatni sektor da integriira Ciljeve održivog razvoja, pokazuje rezultate i dokazuje našu zajedničku posvećenost. Provedba sveukupne održivosti nije samo izbor ona je imperativ za prosperitetnu budućnost generacija koje dolaze. Podrška privatnog sektora igra nezamjenjivu ulogu u pokretanju ekonomskog rasta i stvaranju radnih mjesta, što je ključno za prosperitet zemlje i od suštinskog značaja za uspješnu provedbu SDG-ova“, izjavila je ambasadorica Švedske u Bosni i Hercegovini Helena Lagerlöf.

Nagrada za biznis lidere održivog razvoja dodjeljuje se za tematske oblasti „Ljudi“ i „Resursi i okoliš“, a apsolutni

pobjednik za Bosnu i Hercegovinu je izabran među kompanijama koje su se prijavile u obje tematske oblasti.

„Angažman privatnog sektora, bez obzira na veličinu kompanije, igra temeljnu ulogu u ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja. Zbog toga ova nagrada prepoznaje i ističe napore kompanija iz privatnog sektora u ostvarivanju ovih ciljeva u BiH te motivira nove učesnike iz privatnog sektora da Ciljeve održivog razvoja uključe u svoje poslovne modele“, rekao je vršitelj dužnosti rezidentnog predstavnika UNDP-a u BiH Victor Munteanu.

U okviru tematske oblasti „Ljudi“ nagrade se dodjeljuju onim preduzećima koja inspiriraju druge u smislu otvaranja kvalitetnih radnih mjesta i zadržavanja talenata, a ovogodišnji dobitnici su San Tech Medik d. o. o., u kategoriji mikro preduzeća, Smrčak d. o. o., u kategoriji malih preduzeća, Zira d. o. o., u kategoriji srednjih preduzeća, i TT Kabeli d. o. o., u kategoriji velikih preduzeća. U tematskoj oblasti „Resursi i okoliš“ pobjednici za mikro i mala preduzeća su Greens d. o. o. i T&E d. o. o. U ovoj kategoriji pobjednici za srednja i velika preduzeća su Walter Code d. o. o. i Bosnalijek d. d.

Apsolutni pobjednik Nagrade za

biznis lidere održivog razvoja u BiH za 2024. godinu je preduzeće koje je ujedno osvojilo i najveći broj bodova za poštivanje GRI standarda (Globalne inicijative za izvještavanje) i realizaciju Ciljeva održivog razvoja, odnosno Zira d. o. o.

„Poštivanje i provođenje ESG principa je neminovnost jer to od nas traže kupci u Evropskoj uniji. Bosna i Hercegovina ima kompanije, resurse i kadrove koji se mogu uspješno nositi sa izazovima, bez obzira na poteškoće s kojima se susreću, a dokaz tome je i broj prijavljenih kompanija za ovu nagradu“, kazao je Vjekoslav Vuković, predsjednik Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine.

Nagrada se dodjeljuje u sklopu programa „Prevođenje Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH u održivi i inkluzivni rast (SDG2BiH)“, finansira je Švedska a provodi UNDP u partnerstvu sa UNICEF-om i UN Womenom u okviru cjelokupnog programa Ujedinjenih naroda u cilju pružanja podrške vlastima u Bosni i Hercegovini i u koordinaciji sa Uredom rezidentne koordinatorice UN-a u BiH.

Ako vaša kompanija posluje u skladu sa vrijednostima održivog razvoja,

pruža kvalitetna radna mjesta, smanjuje svoj utjecaj na okoliš i teži provedbi Ciljeva održivog razvoja, ovo je prilika da budete prepoznati kao lider u svom sektoru. Osim što će dobiti priznanje za doprinos održivom razvoju, prijavljene kompanije imaju priliku istaći se kao lideri u oblasti održivog poslovanja, postati prepoznate kao vodeće kompanije u BiH, promovirati svoja postignuća putem bh. medija i UNDP kanala te unaprijediti poslovanje kroz usklađivanje sa Globalnim inicijativama za izvještavanje i ESG (Environmental, Social, Governance) standardima, a uz sve to dobiti i godišnji izvještaj o održivom poslovanju.

Prijave

za Nagradu za biznis lidere održivog razvoja za 2025. godinu bit će otvorene za sve bh. kompanije, bez obzira na veličinu ili sektor poslovanja, od 1. januara 2025. godine na web stranici www.zamisli2030.ba

Održivost nije više stvar prestiža tvrtke, nego imperativ

Političke i finansijske institucije su ključni partneri privrede BiH

Kraj septembra je tradicionalno rezervisan za dodjelu prestižnih poslovnih priznanja „100 najvećih u BiH“ za najuspješnije firme u Bosni i Hercegovini prema rezultatima poslovanja u prethodnoj godini. Događaj, već 37. godinu, organizuju Poslovne novine, a prvi put je realizovan pod visokim pokroviteljstvom predsjedavajućeg Predsjedništva BiH dr. Denisa Bećirovića. Suorganizator projekta je Vanjskotrgovinska komora BiH, a podršku ove godine dala je i predsjednica Federacije BiH Lidija Bradara te dugogodišnji partneri.

Više od 400 najuspješnijih privrednika i vodećih stručnjaka iz BiH i regiona dan je posvetilo važnoj i aktuelnoj temi koju je ovogodišnji projekat stavio u fokus pa su se na konferenciji „ESG impuls 2024“ kroz tri panela mogle čuti veoma zanimljive diskusije vodećih iskustvima iz prakse. Govorilo se o ESG principima i njihovoj provedbi te aktivnostima domaćih kompanija koje se vode ovim principima, a čiji je fokus na društvu i projektima koji će unapređivati ili mijenjati postojeće poslovne modele s ciljem postizanja društveno

odgovornog i održivog poslovanja.

Direktor Poslovnih novina Emil Kučković je naglasio da su ESG principi postali način života i poslovanja, a da nam kupci iz EU diktiraju modele kojima se moramo prilagođavati kako bismo pristupili tržištima Unije. Osvrnuo se i na rezultate poslovanja kompanija koje su se ove godine plasirale na liste 100 najvećih te istakao da su ukupni prihodi manji nego lani.

„Bosna i Hercegovina 70% svoje robe izvozi na tržište EU. ESG pravila su sadašnjost i u cilju održavanja konkurentnosti naših kompanija moramo biti dio tog impulsa te se suočiti sa problemima i izazovima koje nam postavlja EU. ESG impuls treba da bude okidač i promjena naše svijesti, a ESG alat za budući gospodarski rast“, izjavio je dr. Vjekoslav Vuković, predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH.

„Već 37 godina posvećujemo pažnju aktuelnim temama ne samo u BiH nego i na svjetskom tržištu. Globalni događaji se odražavaju na našu ekonomiju, a ovakve konferencije su prilika za razmjenu mišljenja kako te izazove prevazići, uz istovremenu primjenu

ESG principa poslovanja“, izjavila je Alena Ahmetpahić-Fočo, direktorica projekta „100 najvećih u BiH i regionu“.

Prilika za razvoj i bržu transformaciju

„Održivi razvoj, društveno odgovorno poslovanje i zadovoljstvo zaposlenika su temelj održivog poslovanja i uspjeha svake kompanije, ali i unapređenja konkurentnosti održivog razvoja cjelokupne ekonomije BiH. Naša zemlja je bogata brojnim resursima te provedba ESG principa treba biti prilika koja će unaprijediti društveno-ekonomski razvoj i ubrzati transformaciju bh. društva“, izjavila je dr. Hatidža Jahić, savjetnica za ekonomska pitanja predsjedavajućeg Predsjedništva BiH.

„Stotinu najvećih firmi u BiH trebaju biti nositelji praksi održivosti i dati input političarima kako bi se stvorio učinkovit okvir za provedbu održivosti u svim segmentima. Održivost nije više stvar prestiža tvrtke, nego imperativ bez kojeg smo izvozno nekonkurentni. Svi zajedno, a politika posebno, želimo biti dijelom društva koje će osvještavati ovaj

Podršku događaju dala je i Lidija Bradara, predsjednica Federacije BiH

Učesnici panela „ESG - novo poglavlje u razvoju biznisa“

Učesnici panela „Uloga finansijskih institucija u ESG revoluciji“

problem“, izjavila je **Lidija Bradara**, predsjednica Federacije BiH.

U prvom panelu „Uloga finansijskih institucija u ESG revoluciji“ predstavnici finansijskih institucija i kompanija diskutovali se o održivom finansiranju koje predstavlja proces razmatranja i uzimanja u obzir okolišnih, društvenih i upravljačkih (ESG) faktora prilikom donošenja odluka o ulaganju, ali i o odgovornosti banaka da pomognu privrednicima u Bosni i Hercegovini da prevaziđu izazovan period. Među panelistima su bili **Samir Mustafić**, predsjednik Uprave ASA banke d. d. Sarajevo, **Lidija Žigić**, predsjednica Uprave NLB banke d. d. Sarajevo, **dr. sci. Amir Softić**, predsjednik Uprave Sparkasse banke d. d. BiH, **Tamir Mostarac**, zamjenik direktora EBRD-a, **Ivona Zametica**, direktorica Istraživanja, strategije i ESG upravljanja Raiffeisen banke, i **Edisa Sijerčić**, direktorica Mikrokreditnog društva Partner. Odgovorne finansijske navike i obrazovanje trebaju biti na prvom mjestu u finansijskim institucijama, a bankarski i finansijski sektor treba biti partner domaćim kompanijama u izazovnim periodima poslovanja, neki su od zaključaka današnjeg panela.

ESG - novo poglavlje u razvoju biznisa

Na drugom panelu „ESG - novo poglavlje u razvoju biznisa“ su panelisti **Branimir Muidža**, generalni direktor kompanije Heidelberg Materials Cement BiH i generalni direktor Heidelberg Materialsa za Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku, **Snježana Köpruner**, generalna direktorica kompanije GS-Tvornica mašina Travnik, **Nenad Šehovac**, direktor Sektora transporta i logistike kompanije Euro-Express d. o. o. Banja Luka, **Armin Mulović**, Brand manager Porschea u kompaniji Porsche BH d. o. o. Sarajevo, **Vilma Tunjić Juzbašić**, direktorica održivosti Mozaik ESG Solutionsa, **Ismar Ćeremida**, šef Sektora za pametni rast UNDP-a u BiH, **Nebojša Marić**, direktor Marić & Co, i **Ivan Trizno**, generalni direktor kompanije Philip Morris d. o. o. Sarajevo, razgovarali o primjeni ESG standarda i principa koji postaju regulatorni zahtjev i finansijskih institucija i potrošača.

„Održivost i zaposlenici: Kreiranje zdravih radnih mjesta“ bio je naziv trećeg panela na kojem se govorilo o radnim uslovima i radnom okruženju kao jednom od ključnih faktora pri provedbi ESG standarda. Panelisti su bili **Adnan Delić**, ministar rada i socijalne politike FBiH, **Lejla Čorhodžić**, direktorica kompanije Kim Tec BiH, **Elma Čustović**, menadžerica logistike i nositeljica ESG projekta za Orbico BiH, **Sanja Praštalo**, menadžerica marketinga kompanije Mikroelektronika a. d. Banja Luka, i **Haris Kadenić**, direktor marketinga kompanije Manpower SEE. Institucije i poslodavci imaju zajednički cilj, a to je smanjenje emigracije stanovništva, posebno mladog kadra kroz provođenje ESG principa, a poslodavci trebaju da kreiraju dostojanstveno okruženje koje će zadržati zaposlenika, neki su od zaključaka trećeg panela.

U sklopu konferencije, ministar rada i socijalne politike FBiH Adnan Delić je dodijelio priznanja brzorastućim kompanijama.

ESG impuls promoviše vrijednosti društvenog poslovanja. Kada se globalna ekonomija suočava sa brojnim pritiscima i promjenama, ESG principi postaju nezaobilazan dio poslovanja. ESG standardni se provode ne samo zbog potrebe kompanija za društveno odgovornim poslovanjem nego i zato što postaju imperativ u poslovanju kompanija kako bi bile konkurentne na EU i svjetskim tržištima. BiH i region trebaju krenuti u promjene i primjene ESG standarda što prije, jer privatni sektor ne može samostalno prevazići prepreke. To može samo uz podršku finansijskog sektora i institucija, preporuke su i zaključci konferencije.

Najveći izvoznik je SSL iz Lukavca

Istu večer je održano svečano proglašenje te uručenje nagrada i priznanja „100 najvećih u BiH“ najuspješnijim kompanijama u našoj zemlji, koje se dodjeljuju prema ostvarenom prihodu, izvozu, dobiti i broju zaposlenih u 2023. godini. Nagrade su dodijeljene u kategorijama: mala, srednja i velika preduzeća. Također su uručena priznanja u kategoriji djelatnost.

Ukupan prihod u 2023. godini svih rangiranih 928 kompanija iznosio je 47,9 milijardi KM, ukupna dobit ovih preduzeća je iznosila 4,2 milijarde KM, a ukupan izvoz 7,8 milijardi KM. Firme

Dobitnici priznanja „Vizija 100“

Certifikat za brzorastuću kompaniju ISS d. o. o. Sarajevo uručio je ministar Adnan Delić

Bingu su uručena dva priznanja - za najveći ostavreni prihod i najveći broj zaposlenih

koje su se rangirale na listama 100 najvećih u BiH zapošljavale su 196.517 osoba u prošloj godini.

Domaća kompanija Bingo d. o. o. Tuzla osvojila je dvije nagrade u kategoriji velikih preduzeća, i to prvo mjesto prema ostvarenom prihodu i broju zaposlenih u 2023. Bingo je u prošloj godini prihodovao 1,9 milijardi KM, dok je broj zaposlenika u prošloj godini iznosio 8.108. Kompanija sa najvećom ostvarenom dobiti među velikim kompanijama je Telekom Srpske a. d. Banja Luka - Mtel a. d. Banja Luka, sa ostvarenom dobiti većom od 332 miliona KM. Za najvećeg izvoznika proglašena je kompanija SSL d. o. o. Lukavac, koja je u prošloj godini izvezla robe u vrijednosti 381,9 miliona KM.

Dodijeljena su i priznanja u kategoriji srednjih preduzeća i prvo mjesto po ostvarenom prihodu u 2023. godini

pripalo je energetsom preduzeću HSE BH d. o. o. Sarajevo, sa prihodom od 175,7 miliona KM. U kategoriji malih preduzeća najviše zaposlenih, njih 214, ima Sword Security d. o. o. Sarajevo.

Specijalna priznanja „Vizija 100“

Od prošle godine Poslovne novine su utemeljile specijalno priznanje „Vizija 100“ koje se dodjeljuje za projekat, inicijativu ili poslovni potez bankama, pojedincima, kompanijama i institucijama kao značajnim partnerima u jačanju i podršci domaće ekonomije. Ukupno je dodijeljeno 10 ovih priznanja za održivost, inovacije i podršku lokalnim preduzećima i lokalnoj zajednici te stvaranju pozitivnog ekonomskog okruženja.

Priznanje „Vizija 100“ uručeno je NJ. E. **Heleni Lagerlof**, ambasadorici

Švedske u BiH, i **Renaudu Meyeru**, rezidentnom predstavniku UNDP-a u BiH za Nagradu za biznis lidere održivog razvoja u BiH i isticanje kompanija iz privatnog sektora u dostizanju ciljeva održivog razvoja u BiH. Nagradu za biznis lidere podržava Kraljevina Švedska, a provodi UNDP. Dodijeljeno priznanje za promociju i pomaganje ekonomiji je u ime ministra vanjskih poslova naše zemlje **Elmedina Konakovića** primio **Dino Selimović**. Za unapređenje rada Vijeća stranih investitora i promociju investicijskih potencijala u BiH nagradu je primio **Branimir Muidža**, predsjednik Vijeća stranih investitora u BiH. Za doprinos uvođenju i izgradnji infrastrukture za elektronski potpis priznanje je dodijeljeno Agenciji za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine (IDDEEA), a primio ga je direktor **Almir Badnjević**. Vladi Kantona Sarajevo priznanje je uručeno za doprinos u razvoju cestovne infrastrukture i povezivanju sarajevskih općina, a u ime Vlade KS ga je primio kantonalni premijer **Nihad Uk**.

Lidija Žigić, predsjednica Uprave NLB banke d. d. Sarajevo, primila je priznanje za unapređenje ESG upravljanja unutar NLB banke Sarajevo te za odgovornost prema poslovanju i klijentima. **Elvedin Lagarija**, direktor Fonda Kantona Sarajevo za izgradnju stanova, primio je priznanje za doprinos u stanogradnji i pokretanju izgradnje zgrade za mlade u naselju Sokolović Kolonija. **Harisu Fazlagiću**, direktoru Turističke zajednice Kantona Sarajevo, priznanje je uručeno za promociju i unapređenje turističke ponude Kantona Sarajevo. Za stvaranje preduvjeta za uspješnu digitalnu transformaciju obrazovanja prilagođenu potrebama djece i mladih u saradnji sa UNICEF-om, priznanje „Vizija 100“ uručeno je kompaniji NELT d. o. o. Istočno Sarajevo. Priznanje je u ime kompanije primio **Mirsad Bektašević**.

Suad Bešlić, direktor kompanije SU-AD d. o. o. Živinice, lidera u proizvodnji vatrogasnih vozila u regionu, također je bio dobitnik priznanja „Vizija 100“. Zahvaljujući kompaniji CORE d. o. o. Sarajevo, Bosna i Hercegovina je dobila svoj prvi prototip električnog skutera - E-Scooter by CORE - što je i više nego dovoljno za dodjelu priznanja „Vizija 100“. U ime kompanije priznanje je primio generalni direktor **Jens Ceribašić**.

Uticaj CSRD direktive na kompanije u Bosni i Hercegovini

Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti (engl. Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD) je stupila na snagu 5. 1. 2023. godine i zamijenila postojeću Direktivu o nefinansijskom izvještavanju (NFRD). Države članice EU su dužne prenijeti CSRD u svoje zakonodavstvo od jula 2024. godine. U sklopu CSRD-a, kompanije će morati izvještavati o usklađenosti investicijskih ulaganja (CAPEX), operativnih troškova (OPEX) i prihoda s taksonomijom Evropske unije, što će zahtijevati uvođenje tzv. zelenog kontrolinga i klasifikaciju računovodstvenih stavki u skladu s taksonomijom Unije

CSRD predstavlja ključni korak prema uspostavljanju standardizovanih pravila za korporativno izvještavanje o održivosti u EU. Ova direktiva je rezultat sve većeg interesa i zahtjeva za transparentnijim i odgovornijim poslovanjem, proizašlih iz rastuće svijesti o važnosti održivosti u poslovanju. Njen cilj je osigurati da kompanije detaljno izvještavaju o svojim aktivnostima u vezi s okolišem te društvenim (npr. o radnicima, ljudskim pravima i dr.) i upravljačkim pitanjima (npr. o borbi protiv korupcije i drugim oblicima ne-

etičkog ponašanja i sl.).

Direktiva postavlja standarde za korporativno izvještavanje o održivosti kako bi se osiguralo da kompanije adekvatno procjenjuju i izvještavaju o uticaju svojih aktivnosti na društvo i okoliš. Uvođenje ovih standarda pruža korisnicima izvještaja, poput investitora, dioničara, potrošača i regulatornih tijela, bolji uvid u održivost poslovanja i omogućava im da donose informisane odluke.

Ključne novine koje donosi CSRD

CSRD uvodi inovativni, kritični element: procjenu dvostruke značajnosti (engl. Double Materiality Assessment - DMA), obavezu za kompanije da identifikuje koja pitanja održivosti su najvažnija za kompaniju i njene interesne grupe procjenom njihovog uticaja na ESG faktore (perspektiva iznutra prema vani), uz istovremeno razmatranje kako ovi faktori utiču na kompaniju (perspektiva izvana). Dvostruka značajnost ima dvije dimenzije: značajnost učinaka i finansijsku značajnost. Faktor održivosti ispunjava kriterij dvostruke značajnosti ako je značajan iz perspektive učinka ili iz finansijske perspektive ili i jedno i drugo. Faktor održivosti je „značajan” ako ispunjava definirane kriterije:

- **značajnost uticaja:** stvarni ili potencijalni pozitivni ili negativni značajni uticaji kompanija na ljude ili okoliš u kratkoročnom, srednjoročnom ili dugoročnom razdoblju periodu,
- **finansijske značajnosti:** faktor održivosti značajan je iz finansijske perspektive ako izaziva ili ako bi se

moglo opravdano očekivati da će uzrokovati značajne finansijske posljedice za kompanije (npr. na razvoj, finansijski položaj, finansijske rezultate, novčane tokove kompanije, pristup finansiranju ili trošak kapitala) u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu.

Recimo, u sektorima proizvodnje ili poljoprivrede, održivost u korištenju resursa i smanjenje emisija CO2 mogu istovremeno biti značajni iz perspektive uticaja i finansijskog rizika, jer su direktno povezani s troškovima i reputacijom kompanije. Ovaj pristup omogućava kompanijama da identifikuju prioriteta pitanja održivosti, što im pomaže da proaktivno upravljaju ESG rizicima i prilagode strategije poslovanja.

Kompanije koje podliježu CSRD-u morat će da izvještavaju u skladu sa Evropskim standardima izvještavanja o održivosti (engl. European Sustainability Reporting Standards – ESRS). Evropska komisija usvojila je ove standarde 31. 7. 2023. godine i oni nalažu da se provodi DMA, jer omogućava kompaniji da identifikuje i odredi prioriteta pitanja održivosti koja su značajna i za kompaniju i za njene zainteresovane strane.

Struktura ESRS-a

ESRS 1 Opisuje opšte zahtjeve izvještavanja – strukturu izvještaja, strategija i odgovornost za ESG izvještavanje

ESRS 2 Opisuje na koji način je pripremljen izvještaj, pružajući kontekst razumijevanja podataka

Izveštaji o održivosti će morati biti nezavisno revidirani kako bi se osigurala tačnost i vjerodostojnost podataka. CSRD i ESRS donose velike promjene u poslovanju, procjeni rizika, upravljanju rizicima, transparentnosti, izvještavanju i usklađenosti kompanija, a uvode se fazno (prikaz za fiskalne godine od koje se primjenjuje CSRD).

Kako CSRD direktiva utiče na kompanije u Bosni i Hercegovini?

Unatoč tome što Bosna i Hercegovina još uvijek nije članica EU, mnoge kompanije u BiH osjetit će uticaj CSRD direktive na različite načine, posebno one koje posluju na tržištu EU ili su dio EU lanaca vrijednosti. U nastavku nekoliko mogućih uticaja:

1. kompanije koje izvoze robu i usluge na tržište EU morat će se prilagoditi zahtjevima CSRD-a. Kupci i partneri iz EU sve češće će tražiti podatke o ESG uticaju kako bi osigurali usklađenost vlastitih izvještaja (izvještavanje o svom lancu vrijednosti),
2. investitori, kreditne institucije i banke, naročito one koje posluju prema EU standardima, sve više uslovljava-

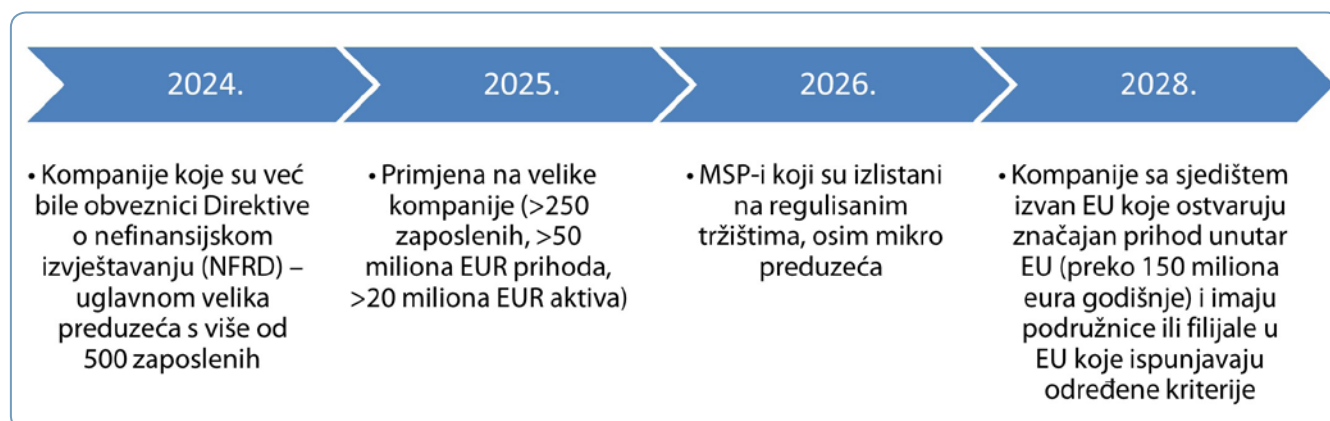
ju finansiranje na osnovu ESG ocjena i usklađenosti sa standardima održivosti. Kompanije u BiH morat će pružiti jasne i transparentne podatke o uticaju svog poslovanja na okoliš i društvo,

3. prilagodavanje zahtjevima CSRD-a omogućava kompanijama da identifikuju rizike i prilike u vezi s ESG faktorima, što dugoročno poboljšava otpornost kompanije,
4. EU preferira dobavljače s transparentnim izvještavanjem o održivosti. Kompanije iz BiH bez ESG praksi gube konkurentsku prednost,
5. kompanije u BiH koje se suočavaju s usklađivanjem prema CSRD-u trebat će uspostaviti sisteme za prikupljanje i analizu ESG podataka. Ovo može uključivati softverska rješenja i obuku zaposlenih kako bi podaci bili prikupljeni na pouzdan način i spremni za nezavisne revizije,
6. neispunjavanje ESG zahtjeva može dovesti do gubitka ugovora i poslovnih prilika,
7. iako BiH trenutno nema obavezu implementacije CSRD-a, očekuje se da će kroz procese pridruživanja EU zakonodavni okvir u BiH u jednom trenutku morati uključiti slične standarde za održivost. Kompanije koje

se na vrijeme prilagode bit će u značajnoj prednosti,

8. kao dio EU lanaca vrijednosti, kompanije u BiH mogu očekivati dodatne zahtjeve od svojih partnera iz Unije, koji će se prenositi i na njihove dobavljače. Na taj način, čak i kompanije koje trenutno ne izvoze direktno u EU mogu osjetiti pritisak za usklađivanjem sa standardima održivosti.

Provođenje CSRD-a pruža kompanijama koje posluju u BiH priliku da unaprijede svoju konkurentnost na EU tržištu, gdje transparentnost i usklađenost s ESG standardima postaju sve važniji faktori za investitore i poslovne partnere. Kompanije koje proaktivno usvoje ove standarde poboljšat će svoj imidž i povećati otpornost poslovanja, ističući svoju spremnost za održivost. Takva praksa otvara vrata investicijama i potiče dugoročno poslovno povjerenje, a može postati i odlučujući faktor u dobijanju ugovora s EU partnerima. Primjerice, preferencija EU za dobavljače s održivim praksama znači da će transparentno izvještavanje prema CSRD-u omogućiti kompanijama iz BiH da ostanu konkurentne i zadrže pristup ključnim tržištima, istovremeno smanjujući rizik od gubitka poslovnih

prilika. Kompanije iz BiH trebaju početi na postepenoj izgradnji kapaciteta, a u nastavku su dati praktični koraci za kompanije u BiH:

- kompanije bi trebale započeti s analizom dvostruke značajnosti, tj. identifikovanjem ključnih ESG uticaja njihovog poslovanja, kao i ESG rizika s kojima se suočavaju,
- kompanije bi trebale ocijeniti i pratiti ESG performanse svojih dobavljača i partnera unutar lanca vrijednosti, jer mnogi klijenti iz EU zahtijevaju transparentnost duž cijelog lanca nabavke,
- važno je uspostaviti sistem za prikupljanje relevantnih podataka o emisijama, potrošnji energije, otpadu, inkluzivnosti, radnim uslovima i upravljanju,
- kompanije bi trebale uskladiti poslovanje s ESG ciljevima postavljanjem dugoročnih ciljeva održivosti, kao što su smanjenje emisija i unapređenje inkluzivnosti,
- kompanije će morati osigurati da podaci koje prikupljaju budu spremni za reviziju i nezavisnu verifikaciju. Osim toga, kompanije bi trebale razviti interne kontrole kako bi osigurala tačnost i usklađenost,
- menadžment i zaposleni moraju biti svjesni važnosti održivosti i novog regulatornog okvira, stoga je ulaganje u obuku ključno.

CSRD direktiva predstavlja izazov, ali i priliku za kompanije u BiH. Iako BiH nije formalno obavezna slijediti ovu direktivu, tržišne sile, zahtjevi međunarodnih partnera i regulativa EU snažno će uticati na poslovanje domaćih firmi. Uvođenjem standarda održivosti, kompanije ne samo da će poboljšati svoj imidž i poslovnu otpornost već će i osigurati pristup tržištima i izvorima finansiranja u EU.

S obzirom na kompleksnost zahtjeva CSRD-a i ESRS-a, konsultantske firme igraju ključnu ulogu u podršci kompanijama prilikom provođenja novih standarda izvještavanja o održivosti. Konsultanti pružaju potrebnu stručnost za procjenu dvostruke značajnosti, usklađivanje sa taksonomijom EU, kao i za kreiranje sistema zelenog kontrolinga. Oni mogu pomoći u identifikaciji ključnih indikatora za ESG ciljeve i uspostavi efikasnih sistema za priku-

CETEOR – Pružanje rješenja iz oblasti održivog razvoja duže od 30 godina

CETEOR je konsultantska firma koja djeluje tri decenije u sektoru održivog razvoja, čineći je pionirskom firmom u Bosni i Hercegovini. Inicijalno fokusiran na zaštitu okoliša, CETEOR je proširio svoje ekspertize na energetske savjetovanje 2005. godine. Od svog partnerstva sa IPSA institutom i kapitalizacije u 2006. godini, CETEOR je doživio izuzetan rast.

Tokom godina, CETEOR je izgradio reputaciju pouzdanog partnera za raznoliku grupu klijenata, uključujući domaće i međunarodne organizacije, finansijske institucije i privatne kompanije. CETEOR nastoji premašivati očekivanja klijenata i pružati izvanredan kvalitet, što se smatra ključnim pokretačem uspjeha.

CETEOR djeluje kroz pet specijaliziranih odjela, pri čemu su odjeli za Okoliš i Energiju temelji poslovanja. Odjeli za Edukaciju i Laboratorija pružaju podršku ovim sektorima. U skladu sa posvećenošću pružanju sveobuhvatnih rješenja, CETEOR je osnovao i peti odjel - EKO CET - koji se bavi zastupništvom i prodajom renomiranih međunarodnih brendove u polju zaštite okoliša i zaštite na radu.

CETEOR se može pohvaliti stalnim timom tehničkih stručnjaka, istraživača i analitičara koji su specijalizirani za različite oblasti, kao što su okoliš, energija, ekonomija, upravljanje, javne politike, zdravlje, sigurnost i društvena pitanja. Pored toga, CETEOR održava kontinuiranu saradnju sa preko 30 uglednih profesora univerziteta i stručnjaka iz različitih polja. Ova prostrana mreža omogućava pristup bogatstvu znanja i pružanje sveobuhvatnih rješenja našim klijentima.

Dugogodišnje putovanje u konsultantskoj industriji etabliralo je CETEOR kao pouzdanog partnera. CETEOR nastoji napredovati fokusirajući se na kvalitet, premašujući očekivanja klijenata i pružajući inovativna rješenja, ostajući posvećen stvaranju održive budućnosti i poticanju pozitivnih promjena u sektoru.

Kontakt:
Topal Osman-paše 32B
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Telefon: 00387 33 563 580
Fax: 00387 33 205 725
E-mail: info@ceteor.ba
Web: www.ceteor.ba

pljanje i obradu podataka. Također, oni nude edukaciju i podršku za menadžment i zaposlenike, omogućavajući im da se prilagode novim obavezama i razumiju dugoročne koristi provođenja održivih praksi.

Prilagođavanje CSRD direktivi zahtijeva strateški pristup i promjenu poslovne filozofije, ali može donijeti dugoročne koristi kroz bolje upravljanje rizicima, povećanu efikasnost i jačanje povjerenja kod investitora i kupaca. Za

one koji na vrijeme prepoznaju važnost ove promjene, CSRD može postati katalizator za inovacije i poslovni rast.

Amela Lepić, MSc ekologije i CSRD profesionalac (certifikat prema CSRD institutu)

Vedad Suljić, MSc ekonomije okoliša i CSRD profesionalac (certifikat prema CSRD institutu)

Dan ozonskog omotača i važnost Kigali amandmana

Svjesni činjenice da svaki naš mali korak prema zaštiti planete čini razliku, u Vanjskotrgovinskoj komori je 16. 9. 2024. godine, povodom obilježavanja Dana zaštite ozonskog omotača, u znak sjećanja na Montrealski protokol kao najučinkovitiji klimatski globalni sporazum, održan radni sastanak sa članicama Grupacije rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi.

Kigali amandman Montrealskog protokola koji se fokusira na postepeno smanjenje hidrofluorouglijaka (HFC), snažnih plinova koji zagrijavaju klimu, može doprinijeti unapređenju napora za ublažavanje klimatskih promjena, štiteći ljude i planetu. To je sada potrebnije nego ikad, jer temperaturni rekordi nastavljaju padati. Ako bude potpuno ratificiran i proveden, Kigali amandman mogao bi pomoći u izbjegavanju povećanja globalne temperature za čak 0,5 stepeni Celzijusa do kraja ovog stoljeća. Ipak, potrebna je čitava paleta klimatskih rješenja, uključujući ona u vezi sa rashladnim plinovima i energetskom efikasnošću, kako bi se izbjegla klimatska kriza.

Imajući u vidu da je Bosna i Hercegovina od prije skoro tri godine zvanično 121. zemlja koja je ratificirala Kigali amandman, u obavezi je i da uvede kontrolne mjere koje podrazumijevaju: određivanje osnovne potrošnje HFC-a za period od 2020. do 2022. godine, zamrzavanje potrošnje na prethodno određeni osnovni nivo potrošnje 2024. godine, smanjenje potrošnje za 10% do 2029. godine i smanjenje potrošnje za 80% do 2045. godine. S tim u vezi, uvoznici HFC supstanci u

Bosni i Hercegovini će biti određene maksimalne količine (kvote).

Ova tranzicija zahtijeva multisektorsku saradnju, uključujući i izmjenu legislative, edukaciju stručnjaka i razvoj novih tehnologija.

Upravo je zato jedan od zaključaka sastanka bio važnost pravovremene komunikacije među akterima, uključujući uvoznike, proizvođače i industrijske korisnike. Također, istaknuta je potreba za edukacijom servisera i fizičkih lica koja rade s HFC supstancama.

Provedba Kigali amandmana direktno doprinosi ostvarivanju više ciljeva održivog razvoja (SDG). Tako smanjenjem emisija HFC-a podržavamo SDG 13 (akcija za klimatske promjene), dok promocija energetski efikasnih sistema hlađenja i grijanja doprinosi SDG 7 (pristupačna i čista energija). Rad Grupacije rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine direktno doprinosi ostvarenju brojnih ciljeva održivog razvoja, zbog čega je u svrhu promocije održivog i odgovornog poslovanja izdata i brošura „Montrealski protokol i SDG ciljevi”.

Nastavljajući aktivnosti i u skladu sa zaključcima, 26. 11. 2024. godine je održana obuka povodom uspostavljanja baze podataka rashladnih sistema i uređaja za klimatizaciju, grijanje i hlađenje. U okviru projekta Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH „Okolinski prihvatljivo upravljanje perzistentnim organskim zagađujućim supstancama u industrijskom i sektoru opasnog otpada (POPs projekat)“, koji finansira Švedska, podržane su aktivnosti na razvoju i uspostavi infor-

macionog sistema upravljanja bazom podataka rashladnih sistema i uređaja za klimatizaciju, grijanje i hlađenje (KGH), a s ciljem realizacije obaveza koje Bosna i Hercegovina ima kao potpisnica Montrealskog protokola.

Informacioni sistem predstavlja ključni alat za unapređenje upravljanja uređajima za klimatizaciju, grijanje i hlađenje (KGH uređaji) u Bosni i Hercegovini. Radi se o sistemu u koji je integrirana baza podataka popisanih KGH uređaja i njihovih operatera, servisnih radionica i servisera, koji će biti dostupan vlasnicima, serviserima, uvoznici KGH opreme i omogućiti jednostavno podnošenje zahtjeva, registraciju i izvještavanje, čime se osigurava transparentno i efikasno upravljanje KGH uređajima.

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao suorganizator obuke, je pozvala firme koje koriste KGH uređaje, uključujući mljekare, mesnu industriju, supermarkete, proizvođače smrznutog voća i povrća i druge sektore privrede. Cilj obuke je bio pružiti predstavnicima ovih firmi potrebna znanja i vještine za pravilno korištenje informacionog sistema, registraciju vlasnika KGH opreme, servisera i uvoznika, te podnošenje zahtjeva i izvještavanje putem sistema.

Obuku je uspješno završilo 25 predstavnika firmi, čime je osigurana njihova spremnost za korištenje informacionog sistema i doprinosi efikasnom upravljanju KGH uređajima u Bosni i Hercegovini.

Adela Vukotić Terek

Izvještavanje o održivosti - izazov ili šansa

Globalni trend i sve veći značaj izvještavanja o održivosti, odnosno ESG izvještavanja (Environmental, Social and Governance) je primarno posljedica činjenice da investitori i druge zainteresirane strane (kupci, lokalna zajednica, nevladine organizacije i sl.) traže od kompanija da otkriju više informacija o svojim aktivnostima održivosti te ekološkim, društvenim i upravljačkim strategijama

Izvještaj o održivosti je izvještaj koji objavljuju kompanije o utjecajima njihovih aktivnosti na životnu sredinu, društvo i upravljanje (ESG) te omogućava korisnicima da jasnije shvate utjecaje poslovnih aktivnosti kompanije na životnu sredinu i društvo te procijene rizike i mogućnosti sa kojima se kompanije suočavaju ili koje im se nude.

Globalna inicijativa o izvještavanju (o održivosti) - GRI (Global Reporting Initiative) je nezavisna, međunarodna organizacija koja pomaže preduzećima i drugim organizacijama da preuzmu odgovornost za svoje utjecaje na ekonomiju, okolinu i ljude, uključujući njihova ljudska prava.

GRI standardi za izvještavanje o održivosti se razvijaju u saradnji sa preduzećima, investitorima, kreatorima politika, civilnim društvom, radničkim organizacijama i stručnjacima kako bi kreirali standarde koji se koriste u organizacijama širom svijeta.

GRI standarde koristi više od 14.000 organizacija u preko 100 zemalja, standardi unapređuju praksu izvještavanja o održivosti i omogućavaju organizacijama i njihovim zainteresiranim stranama da preduzmu aktivnosti koje stvaraju ekonomske, ekološke i društvene koristi za sve.

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je prepoznala GRI kao globalnu inicijativu i izvještavanje o održivosti kao aktuelnu temu za kompanije iz Bosne i Hercegovine koje posluju u EU ali i globalno, posebno imajući u vidu da je značajan broj (izvozno orijentiranih) kompanija iz Bosne i Hercegovine dio lanca snabdijevanja kompanija iz EU ili globalnog tržišta, te da su već u obavezi da dostavljaju izvještaje o održivosti, odnosno da potpuno transparentno prikažu, u skladu sa GRI standardima ili Evropskim standardima izvještavanja o održivosti (European Sustainability Reporting Standards - ESRS), svoje utjecaje na ekonomiju, okolinu i ljude, uključujući utjecaje na njihova ljudska prava.

U pitanju je nefinansijsko izvještavanje koje može pozitivno ali i negativno utjecati na odluke investitora, poslovnih partnera, lokalne zajednice, kupaca i ostalih zainteresiranih strana da li surađivati ili ne sa kompanijom, odnosno koristiti proizvode predmetne kompaniji, te u konačnom dovesti do toga da kompanija dobija nove poslove ili gubi postojeće zbog svojih ESG utjecaja. Sve kompanije, neovisno o industrijskom sektoru, će morati dati podatke o svojoj organizaciji i praksama izvještavanja (naziv kompanije, vrsta vlasništva, sjedište i sl.), svojim aktivnostima i radnicima (npr. zaposleni na puno radno vrijeme, zaposlenici na ugovor odjelu

i sl.), načinu upravljanja kompanijom (upravljačka struktura, politika plaća i sl.), strategijama, politikama i praksama i objasniti način na koji identificiraju i uključuju zainteresirane strane u proces procjene utjecaja na održivi razvoj.

Organizacije moraju procijeniti utjecaje svojih aktivnosti i poslovnih veza tako identificiraju one najvažnije o kojima trebaju izvijestiti. Utjecaji mogu biti i pozitivni i negativni.

Izvještaji o održivosti kompanije moraju biti precizni, predstaviti negativne i pozitivne utjecaje kompanije, jasni, usporedivi tako da se može pratiti promjena utjecaja kompanije sa vremenom, potpuni i ukazati na širi kontekst održivog razvoja (npr. veza sa UN i OECD relevantnim dokumentima). Pored toga, izvještaji se moraju redovno podnositi, obično na godišnjoj osnovi kada se priprema i finansijski izvještaj kompanije, a mora postojati i mogućnost verifikacije podataka datih u izvještaju, putem internih i eksternih kontrola.

Imajući u vidu značaj izvještavanja o održivosti za kompanije, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine namjerava od 2025. godine početi sa obukama za kompanije o izvještavanju o održivosti u skladu sa GRI standardima te tako pomoći svojim članicama da razumiju principe izvještavanja o održivosti i pripreme svoje izvještaje u skladu sa navedenim standardima.

Za više informacija o ESG izvještavanju možete kontaktirati: senad.hromic@komorabih.ba.

Senad Hromić, MSc mašinstva i evropskih studija

Nova online platforma za CE znak – ključ za jedinstveno tržište EU

CE znak nije samo regulatorni zahtjev već i strateški alat za unapređenje poslovanja i pozicioniranje na tržištu. Industrijski proizvođači koji ulažu u usklađivanje svojih proizvoda sa evropskim direktivama ne samo da osiguravaju pristup tržištu EU već i dugoročno jačaju svoju reputaciju i inovativni kapacitet

CE znak, poznat kao „pasoš proizvoda“ za evropsko tržište, od ključne je važnosti za domaće industrijske proizvode koji se plasiraju na tržište Evropske unije. Njegova svrha je obezbjeđivanje usklađenosti sa osnovnim zdravstvenim, sigurnosnim i ekološkim zahtjevima definiranim u evropskim direktivama. Ovo ne samo da štiti krajnje korisnike već pruža i niz strateških prednosti za proizvođače i distributere.

Ključni aspekti važnosti CE znaka

1. Pristup tržištu EU

CE znak omogućava industrijskim proizvodima slobodan promet na jedinstvenom tržištu EU, što uključuje više od 500 miliona potrošača. Bez ovog znaka, proizvodi ne mogu biti legalno plasirani ili prodavani u državama članicama EU.

2. Povjerenje u kvalitet i usklađenost
Iako CE znak nije garancija visokog kvaliteta, on pokazuje da je proizvod prošao procjenu usklađenosti i da zadovoljava osnovne sigurnosne i tehničke standarde. Ovo povećava povjerenje kupaca i poslovnih partnera u proizvod.

3. Smanjenje regulatornih prepreka

Primjena CE znaka pojednostavljuje proces plasiranja proizvoda

na tržište eliminiranjem potrebe za dodatnim nacionalnim certifikacijama u državama članicama EU. Ovo značajno štedi vrijeme i troškove proizvođačima.

4. Konkurentna prednost

Proizvodi sa CE znakom imaju veću šansu za uspjeh na globalnim tržištima, jer mnoge zemlje van EU prepoznaju CE znak kao simbol usklađenosti sa visokim standardima. Ovo industrijskim proizvođačima daje dodatnu konkurentnu prednost.

5. Poticanje inovacija i tehnološkog razvoja

Proces usklađivanja sa evropskim direktivama često podstiče proizvođače da unaprijede svoje proizvode, tehnologije i procese. Harmonizirani standardi postavljaju visok nivo tehničkih zahtjeva, što doprinosi razvoju industrije.

Bez CE znaka, industrijski proizvodi suočavaju se sa značajnim izazovima:

- zabranjen im je pristup tržištu EU,
- postoji rizik od pravnih sankcija i povlačenja proizvoda sa tržišta,
- smanjuje se konkurentnost i mogućnost širenja na međunarodna tržišta.

Nova online platforma za CE znak

U skladu sa svojim ciljevima i osnovnom ulogom pružanja usluga privrednicima, Vanjskotrgovinska komora BiH je poslovnoj zajednici u Bosni i Hercegovini predstavila novu online platformu za CE oznaku – ključ za jedinstveno tržište EU. Platforma nudi olakšan proces usklađivanja sa evropskim direktivama za proizvođače iz WB6 regiona.

Evropska unija i Komorski investicioni forum Zapadnog Balkana (WB6 CIF) predstavili su inovativnu CE platformu koja pomaže proizvođačima da identifiraju koje evropske direktive

„New Approach“ ili direktive „Novog pristupa“ trebaju primijeniti na svoje proizvode. Ova platforma, finansirana u okviru projekta „Podrška EU zajedničkom regionalnom tržištu zapadnog Balkana“, ima za cilj jačanje regionalne integracije i olakšavanje pristupa jedinstvenom tržištu Evropske unije.

Glavne prednosti platforme

Jednostavna identifikacija direktiva: kroz set pitanja, korisnici platforme mogu lako identificirati koje direktive i harmonizirane standarde trebaju primijeniti na svoje proizvode.

Konsultativni izvještaj: platforma generira detaljan izvještaj sa informacijama o važećim regulativama, standardima i tijelima za procjenu usklađenosti.

Baza znanja: u okviru platforme dostupna je baza sa često postavljanim pitanjima i uputstvima, pružajući dodatnu podršku korisnicima.

Kako funkcioniра?

Proizvođači započinju proces biranjem jezika WB6 regiona i popunjavanjem upitnika. Na osnovu odgovora, dobivaju personaliziran konsultativni izvještaj koji sadrži:

- relevantne direktive i standarde,
- neophodne testove i zahtjeve za usklađenost,
- informacije o tijelima za procjenu usklađenosti.

Platforma je osmišljena da podrži proizvođače iz zemalja WB6, omogućavajući im lakši izvoz na tržište EU i međusobno u regiji. Ovo je ključan korak ka jačanju regionalne ekonomije i olakšanju trgovine, posebno u svjetlu procesa evropskih integracija.

Platformi možete pristupiti putem linka: <https://ce.wb6cif.eu/>.

Tijana Muhamedagić

Rast izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda

Sektor prerade mlijeka u BiH pokazuje pozitivne trendove u povećanju izvoza, ali i dalje ostaje suočen s visokim deficitom zbog velikog uvoza prvenstveno sireva ali i drugih mliječnih proizvoda iz zemalja EU

U sprkos izazovima na globalnom tržištu, Bosna i Hercegovina u periodu od 2019. do 2023. godine bilježi značajan rast u sektoru prerade mlijeka. Prema podacima, izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda porastao je za 14,38%, dok je uvoz zabilježio skromniji rast od 2,29%, čime je pokrivenost uvoza izvozom dostigla 57%.

U 2023. godini bilježimo stabilan količinski izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda, za razliku od izvoza u 2022. godini u kojoj smo imali pad izvoza od 13.000 t.

Ukoliko posmatramo količinu izvoza mlijeka i mliječnih prerađevina u 2023. godini, ona je za 0,93% viša u odnosu na prethodnu godinu. Količinski rast izvoza bilježi se kod sljedećih proizvoda: maslac (70,09%), ferment programa (jogurt, kiselo mlijeko, kefir) za 18,34%, te sira (7,55%). Najveći udio u izvozu čine mlijeko i pavlaka, vrijedni 77,2 miliona KM, zatim fermentirani proizvodi, sirevi te maslac i sirni namazi. Ovo ukazuje na stabilan razvoj proizvoda s višom dodatnom vrijednošću.

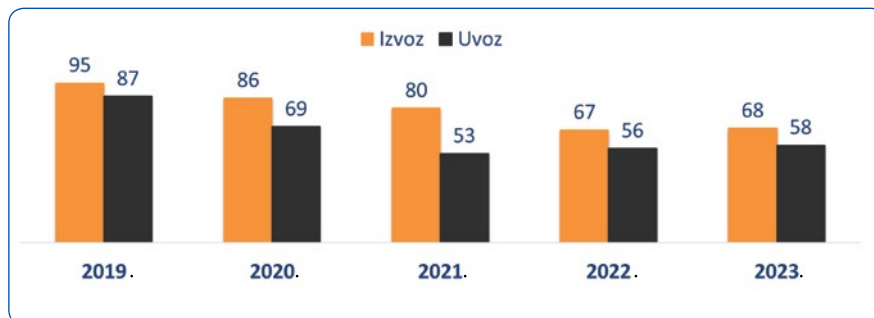
Ključna tržišta za izvoz i uvoz

Najvažnija tržišta za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda su zemlje CEFTA-e, s dominacijom Crne Gore, Hrvatske i Srbije. S druge strane, najveći uvozni partneri dolaze iz EU, predvođeni Njemačkom, Hrvatskom i Slovenijom.

Grafikon 1. Trendovi mlijeka i mliječnih proizvoda u periodu od 2019. do 2023.

Grafikon 2. Trendovi u razmjeni mlijeka i mliječnih proizvoda u periodu od 2019. do 2023. godine (u 000 tona)

Grafikon 3. Ključna izvozna tržišta: Trendovi za period od 2019. do 2023. godine (prema vrijednosti izvoza u mil. KM)

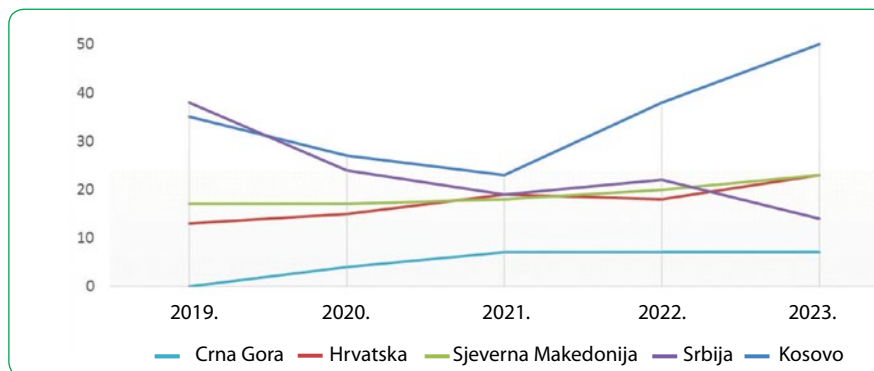

Tabela 1. Vodeća tržišta

Top tržišta izvoza (mil. KM)		Top tržišta uvoza (mil. KM)	
Crna Gora	50	Njemačka	83
Srbija	23	Hrvatska	59
Hrvatska	23	Slovenija	16

Trendovi u 2024. godini

Ukupan izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda od januara do septembra 2024. godine iznosio je 108.082.185 KM, što predstavlja porast od 11,28% u odnosu na isti period 2023. godine.

Najveći rast izvoza zabilježen je kod kategorije mlijeko i vrhnje, koncentrirano, s dodatkom šećera (71,59%), dok je najveći pad izvoza zabilježen kod surutke, s dodatkom šećera (-20,70%).

Najznačajnija tržišta u 2024. godini su ostala nepromijenjena u odnosu na prošlu godinu, a to su: Crna Gora, Hrvatska, Srbija, Sjeverna Makedonija i Kosovo*.

Tabela 2. Izvoz mlijeka i mliječnih prerađevina za devet mjeseci 2023/24. godine (KM)

Tarifna glava i naziv proizvoda	2023.	2024.	Indeks promjene (%)
0401 - Mlijeko i vrhnje, nekoncentrirano, bez dodatog šećera	57.934.138	64.957.095	12,12
0402 - Mlijeko i vrhnje, koncentrirano, sa dodatim šećerom	367.759	631.042	71,59
0403 - Mlaćenica, kiselo mlijeko, vrhnje, jogurt i kefir	23.315.121	26.251.895	12,60
0404 - Surutka, s dodatim šećerom	51.247	40.640	-20,70
0405 - Maslac i mliječni namazi	4.331.493	5.203.294	20,13
0406 - Sir i skuta	11.775.848	11.718.217	-0,49
UKUPNO:	97.775.607	108.802.185	11,28

Tabela 3. Uvoz mlijeka i mliječnih prerađevina za devet mjeseci 2023/24. godine (KM)

Tarifna glava i naziv proizvoda	2023.	2024.	Indeks promjene (%)
0401 - Mlijeko i vrhnje, nekoncentrirano, bez dodatog šećera	35.411.744	50.259.442	41,93
0402 - Mlijeko i vrhnje, koncentrirano, sa dodatim šećerom	2.989.703	3.336.078	11,59
0403 - Mlaćenica, kiselo mlijeko, vrhnje, jogurt i kefir	20.538.029	22.803.148	11,03
0404 - Surutka, s dodatim šećerom	7.354.156	8.268.511	12,43
0405 - Maslac i mliječni namazi	16.623.971	15.789.473	-5,02
0406 - Sir i skuta	86.169.787	97.588.071	13,25
UKUPNO:	169.087.391	198.044.723	17,13

Ukupan uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda od januara do septembra 2024. godine iznosio je 198.044.723 KM, što nam ukazuje na rast od 17,3% u odnosu na isti period u protekloj godini. Najveći rast uvoza zabilježen je kod kategorije mlijeko i vrhnje, nekoncentrirano, bez dodatog šećera (41,93%). Najznačajnija uvozna tržišta u 2024. godini bila su Njemačka, Mađarska, Hrvatska i Srbija.

Stabilizacija količinskog izvoza u prošloj i tekućoj godini, uz rast izvoza proizvoda poput maslaca i fermentiranih proizvoda, otvara prostor za daljnju diverzifikaciju proizvodnje i povećanje konkurentnosti na regionalnom tržištu.

Tijana Muhamedagić

Drvena industrija i šumarstvo od januara do septembra ostvarila pokrivenost uvoza izvozom od 302%

Vrijednost izvoza drvene industrije u prvih devet mjeseci 2024. godine iznosila je 1.233.177.564 KM, što je za 8,4% manje od izvoza za isti period u 2023. godini kada je iznosila 1.345.955.313 KM. Istovremeno, vrijednost uvoza drvene industrije u prvih devet mjeseci 2024. godine iznosio je 407.688.862 KM, što je za 8,1% manje od uvoza za isti period u 2023. godini kada je vrijednost uvoza iznosila 443.688.862 KM. Ukupan promet spoljnotrgovinske razmjene drvene industrije u prvih devet mjeseci 2024. godine iznosio je 1.640.866.862 KM.

U prvih devet mjeseci 2024. godine, u odnosu na isti period 2023. godine, evidentan je pad izvoza svih grupa, izuzev neobrađenog drveta koje je u porastu i količinski (124%) i vrijednosno (118%).

Razlog tome je zasigurno obustava suspenzije izvoza šumskih drvnih sortimenata iz BiH. Pad izvoza zabilježili su ostali proizvodi šumarstva, namještaj, montažne kuće, građevinska stolarija, parketi. Namještaj je u ukupnom izvozu učestvovao sa 42% i iznosio je 520 miliona KM, što je manje za 9% u odnosu na prvih devet mjeseci 2023. godine kada je izvoz iznosio 570 miliona KM. Indicije su da su ovi padovi kratkoročnog efekta uzrokovani trenutno smanjenom potražnjom na inostranom tržištu te da će krajem godine biti popravljani i ovi bilansi.

Što se tiče uvoza u prvih devet mjeseci 2024. godine, gotovo sve grupe proizvoda ostvarile su pad uvoza.

Kompanije ulažu velike napore kako bi održale proizvodnju, sačuvale zaposlene i ostvarile dobre izvozne rezultate uprkos

novonastaloj ekonomskoj krizi. Zbog značajnog porasta cijena repromaterijala, kompanije su morale, a i u narednom periodu će morati usklađivati prodajne cijene gotovih proizvoda, ali vodeći računa da budu konkurentne.

Usljed poremećaja njemačkog tržišta, kao glavnog izvoznog tržišta za bh. kompanije, i uslijed sve većeg pada narudžbi, treba razmišljati o otvaranje novih tržišta, kako u EU tako i u drugim zemljama koje nisu članice Unije.

Proizvođači u Bosni i Hercegovini trebaju donošenje i primjenu mjera za poticanje izvoza, zadržavanje i razvoj ljudskog potencijala te osiguranje dovoljno sirovina. Takođe, neophodno je razvijati mrežu promovisanja potencijala Bosne i Hercegovine u cilju diverzifikacije tržišta.

Prikaz izvoznih rezultata drvene industrije od I do IX mjeseca 2023/2024.

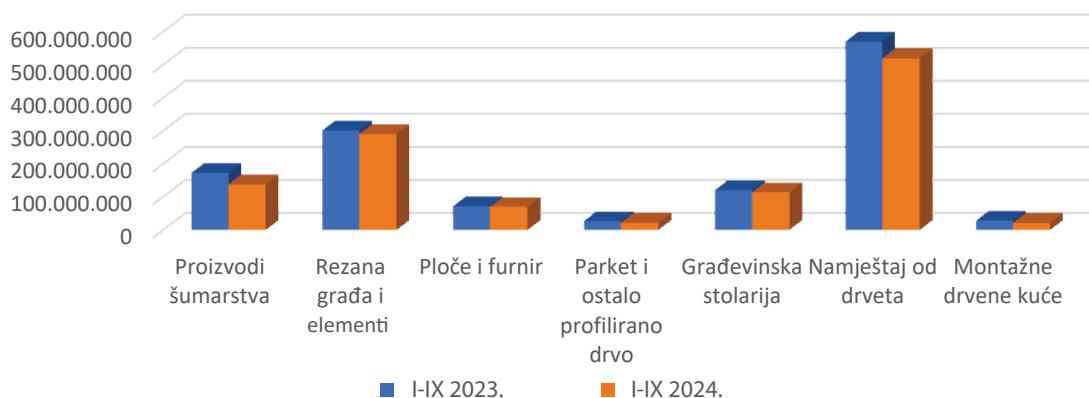

Tabela 1. Pregled izvoznih rezultata drvne industrije prema grupama proizvoda od I do IX mjeseca 2023/2024.

TB	Grupa proizvoda	I-IX 2023. (kg)	I-IX 2023. (KM)	I-IX 2024. (kg)	I-IX 2024. (KM)	Izvoz % količinski	Izvoz % vrijednosno
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	449.357.462	135.006.639	389.334.265	94.573.363	-13,4	-29,9
4402	Drveni ugalj	32.724.703	20.940.749	11.674.446	15.335.068	-64,3	-26,8
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	13.606.505	7.503.101	30.510.456	16.372.444	124,2	118,2
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	1.594.911	1.285.221	1.322.275	1.100.578	-17,1	-14,4
4405	Drvena vuna, drvno brašno			1.300	5.152		
4406	Drveni željeznički ili tramvajski pragovi	4.572.045	8.237.372	5.890.440	11.135.488	28,8	35,2
	Proizvodi šumarstva ukupno:	500.420.206	172.973.082	438.733.182	138.522.093	-12,3	-19,9
4407	Rezana građa i elementi	328.884.172	301.199.266	338.256.315	290.781.963	2,8	-3,5
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče i slično laminirano drvo	4.343.013	22.976.847	4.953.027	24.252.103	14,0	5,6
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	767.893	1.366.471	479.199	1.106.971	-37,6	-19,0
4411	Ploče vlaknatice od drveta	587.787	1.244.844	643.905	1.323.736	9,5	6,3
4412	Šperploče, furnirane ploče	8.463.588	27.664.855	8.534.664	27.163.401	0,8	-1,8
4413	Zgusnuto (zbijeno) drvo u blokovima, pločama, trakama ili profilima	4.890.993	18.828.534	5.064.919	16.612.239	3,6	-11,8
	Ploče i furnir ukupno:	14.162.281	72.081.551	19.675.714	70.458.450	38,9	-2,3
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	6.316.293	26.979.387	5.994.013	22.331.469	-5,1	-17,2
4414	Drveni okviri za slike, ogledala i slične proizvode	5.639	49.384	4.027	68.764	-28,6	39,2
4415	Sanduci za pakovanje, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakovanje od drveta	22.193.776	28.920.557	22.541.406	32.483.486	1,6	12,3
4416	Bačve, kace, burad i drugi bačvarski proizvodi od drveta	1.241	9.750	1.550	8.906	24,9	-8,7
4417	Od drveta: alati, kućišta alata, držala za alate, držala i sl.	35.378	109.569	85.195	250.938	140,8	129,0
4419	Stoni proizvodi i kuhinjski proizvodi od drveta	16.805	399.566	31.735	307.132	88,8	-23,1
4420	Marketerija i intarzija od drveta, kovčežići i kutije za nakit, za pribor za jelo i slični drveni proizvod	46.405	983.739	39.738	673.997	-14,4	-31,5
4421	Ostali drveni proizvodi	6.392.968	22.658.728	6.154.008	21.891.413	-3,7	-3,4
	Ostali proizvodi od drveta ukupno:	28.692.212	53.133.293	29.011.175	55.684.636	1,1	4,8
4418	Građevinska stolarija	23.950.704	120.722.443	23.144.278	113.599.874	-3,4	-5,9
9406100000	Montažne drvene kuće	5.661.730	28.074.449	4.920.826	21.557.985	-13,1	-23,2
94***	Namještaj od drveta ukupno:	80.022.284	570.791.842	72.434.935	520.241.094	-9,5	-8,9
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	988.109.882	1.345.955.313	932.170.438	1.233.177.564	-5,7	-8,4

Tabela 2. Pregled izvoznih rezultata drvne industrije od I do IX mjeseca 2023/2024. (KM)

TB	Grupa proizvoda	IX 2023.	IX 2024.	Indeks 2024/2023.
44*	Proizvodi šumarstva ukupno	172.973.082	138.522.093	80,34
4407	Rezana građa i elementi	301.199.266	290.781.963	96,54
44**	Ploče i furnir ukupno	72.081.551	70.458.450	97,75
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	26.979.387	22.331.469	82,77
4418	Građevinska stolarija	120.722.443	113.599.874	94,1
94***	Namještaj od drveta	570.791.842	520.241.094	91,14
9046001000	Montažne drvene kuće	28.074.449	21.557.985	76,79

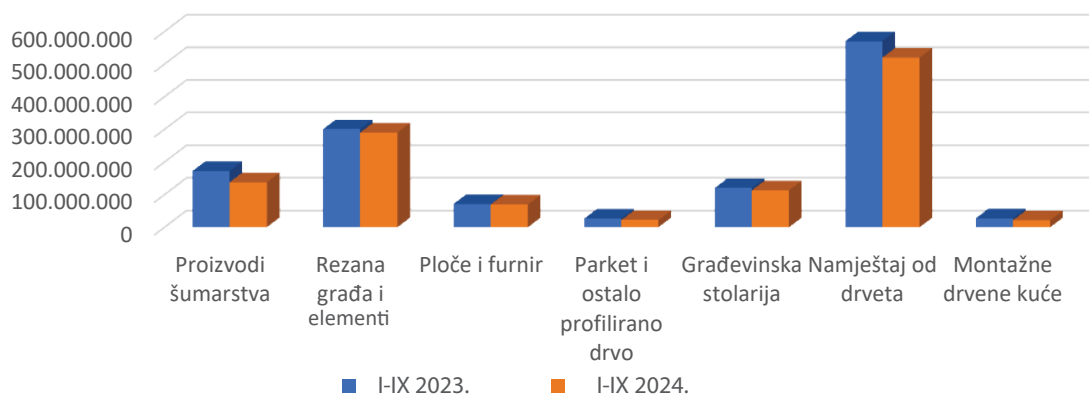
Tabela 3. Pregled uvoznih rezultata drvne industrije od I do IX mjeseca 2023/2024. godine

TB	Grupa proizvoda	I-IX 2023. (kg)	I-IX 2023. (KM)	I-IX 2024. (kg)	I-IX 2024. (KM)	Izvoz % količinski	Izvoz % vrijednosno
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	6.205.703	1.251.306	1.834.638	609.057	-70,4	-51,3
4402	Drveni uglj	685.105	1.322.981	670.600	1.096.766	-2,1	-17,1
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	116.142.986	41.546.114	45.222.682	19.512.932	-61,1	-53,0
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	35.832	63.155	13.490	28.815	-62,4	-54,4
4405	Drvena vuna, drveno brašno	169	1.962	310	1.918	83,4	-2,2
4406	Drveni željeznički ili tramvajski pragovi	6.325.052	4.476.186	6.886.461	4.940.703	8,9	10,4
	Proizvodi šumarstva ukupno:	129.394.847	48.661.704	54.628.181	26.190.191	-57,8	-46,2
4407	Rezana građa i elementi	63.272.409	60.711.310	56.393.365	54.936.477	-10,9	-9,5
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče i slično laminirano drvo	5.048.184	12.548.312	4.600.075	11.116.746	-8,9	-11,4
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	85.257.623	84.498.904	91.586.195	83.260.764	7,4	-1,5
4411	Ploče vlaknatice od drveta	44.044.427	61.279.315	45.558.632	57.081.305	3,4	-6,9
4412	Šperploče, furnirane ploče	7.177.997	18.049.526	6.836.023	16.246.692	-4,8	-10,0
4413	Zgusnuto (zbijeno) drvo u blokovima, pločama, trakama ili profilima	227.994	989.772	104.905	374.886	-54,0	-62,1
	Ploče i furnir ukupno:	141.756.225	177.365.829	148.685.830	168.080.393	4,9	-5,2
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	1.126.698	3.766.428	1.264.003	3.298.078	12,2	-12,4
4414	Drveni okviri za slike, ogledala i slične proizvode	70.038	454.156	115.384	588.010	64,7	29,5
4415	Sanduci za pakovanje, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža od drveta	11.034.703	13.561.823	11.899.546	13.704.044	7,8	1,0
4416	Bačve, kace, burad i drugi bačvarski proizvodi od drveta	25.595	522.104	25.220	549.953	-1,5	5,3
4417	Od drveta: alati, kućišta alata, držala za alate, držala i sl.	107.092	361.004	151.137	494.381	41,1	36,9
4419	Stoni proizvodi i kuhinjski proizvodi od drveta	223.596	1.963.351	311.752	2.611.058	39,4	33,0
4420	Marketerija i intarzija od drveta, kovčežići i kutije za nakit, za pribor za jelo i slični drveni proizvod	144.269	1.709.664	123.997	1.719.067	-14,1	0,5
4421	Ostali drveni proizvodi	2.221.123	9.170.873	1.969.364	8.073.989	-11,3	-12,0
	Ostali proizvodi od drveta ukupno:	13.826.416	27.742.975	14.596.400	19.675.575	5,6	-29,1
4418	Građevinska stolarija	5.662.505	19.278.871	6.453.357	23.779.422	14,0	23,3
940610000	Montažne drvene kuće	234.390	1.125.459	253.819	1.354.535	8,3	20,4
94***	Namještaj od drveta ukupno:	23.057.362	105.022.067	24.655.408	110.374.191	6,9	5,1
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	378.330.852	443.674.643	306.930.363	407.688.862	-18,9	-8,1

Tabela 4. Pregled uvoznih rezultata drvne industrije od I do IX mjeseca 2023/2024. (KM)

TB	Grupa proizvoda	IX 2023.	IX 2024.	Indeks 2024/2023.
44*	Proizvodi šumarstva	48.661.704	26.190.191	53,82
4407	Rezana građa i elementi	60.711.310	54.936.477	90,49
44**	Ploče i furnir	177.365.829	168.080.393	94,76
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	3.766.428	3.298.078	87,57
4418	Građevinska stolarija	19.278.871	23.779.422	123,34
94***	Namještaj od drveta	1.125.459	1.354.535	120,35
9046001000	Montažne drvene kuće	105.022.067	110.374.191	105,1

Prikaz uvoznih rezultata drvne industrije od I do IX mjeseca 2023/2024.

PREGLED PROIZVODNIH REZULTATA DRVNE INDUSTRIJE ZA ŠEST MJESECI 2024.

Tabela 5. Proizvodnja šumskih sortimenata u Bosni i Hercegovini u 1000 m³ za 6 mjeseci 2023. i 2024. godine

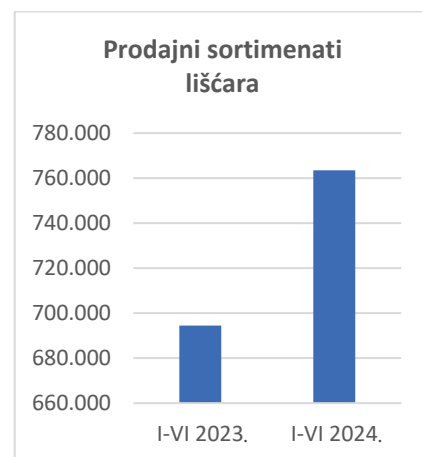
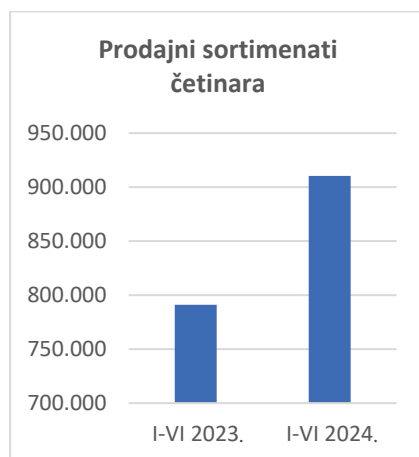
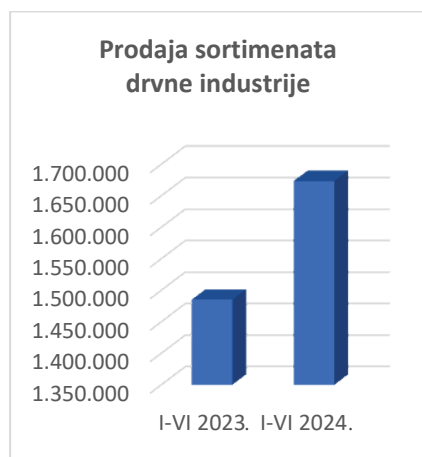
	2024-Q2	2024-Q1	2023-Q2	2023-Q1	Ukupno 6 mjeseci 2024.	Ukupno 6 mjeseci 2023.	% količinski
Ukupno	896.596	918.712	916.370	685.505	1.815.307	1.601.875	13,3
Četinara	506.366	497.623	491.125	358.425	1.003.989	849.550	18,2
Liščara	390.229	421.089	425.242	327.081	811.317	752.323	7,8
Trupci četinara	336.812	344.038	347.757	258.770	680.850	606.527	12,3
Jamsko drvo četinara	24.847	28.931	29.308	21.829	53.777	51.137	5,2
Ostalo dugo drvo četinara	5.855	6.335	2.893	2.673	12.190	5.566	119,0
Prostorno drvo četinara	138.771	118.093	110.920	75.053	256.864	185.973	38,1
Trupci liščara	121.794	136.622	135.686	113.298	258.416	248.984	3,8
Jamsko drvo liščara	279	108	178	339	387	517	-25,1
Ostalo dugo drvo liščara	2.436	5.393	2.135	5.329	7.829	7.464	4,9
Prostorno drvo liščara	6.083	7.448	11.233	10.789	13.531	22.022	-38,6
Ogrjevno drvo četinara	81	226	248	100	307	348	-11,7
Ogrjevno drvo liščara	259.637	271.518	276.011	197.326	531.155	473.337	12,2
Ostalo grubo obrađeno drvo	0	0	0	0	0	0	

PREGLED PROIZVODNIH REZULTATA DRVNE INDUSTRIJE ZA ŠEST MJESECI 2024.

Tabela 6. Prodaja šumskih sortimenata u Bosni i Hercegovini u 1000 m³ za 6 mjeseci 2023. i 2024. godine

	2024-Q2	2024-Q1	2023-Q2	2023-Q1	Ukupno 6 mjeseci 2024.	Ukupno 6 mjeseci 2023.	% količinski
Ukupno	891.287	782.578	886.855	598.676	1.673.865	1.485.531	12,7
Četinara	475.550	434.852	476.042	314.997	910.401	791.039	15,1
Lišćara	415.737	347.726	410.813	283.679	763.464	694.492	9,9
Trupci četinara	334.378	296.718	334.133	228.525	631.095	562.658	12,2
Jamsko drvo četinara	23.517	26.081	28.839	18.942	49.598	47.781	3,8
Ostalo dugo drvo četinara	4.885	4.744	2.965	1.991	9.629	4.956	94,3
Prostorno drvo četinara	112.560	107.124	109.886	65.381	219.684	175.267	25,3
Trupci lišćara	138.156	125.419	133.259	104.795	263.575	238.054	10,7
Jamsko drvo lišćara	428	57	189	370	485	559	-13,2
Ostalo dugo drvo lišćara	2.897	2.948	2.587	2.527	5.845	5.114	14,3
Prostorno drvo lišćara	8.118	4.979	10.446	5.948	13.097	16.394	-20,1
Ogrjevno drvo četinara	212	186	218	158	398	376	5,9
Ogrjevno drvo lišćara	266.138	214.323	264.331	170.039	480.461	434.370	10,6
Ostalo grubo obrađeno drvo	0	0	0	0	0	0	

Ukupna proizvodnja šumskih sortimenata u Bosni i Hercegovini u prvih šest mjeseci 2024. godine je veća za 13,3% u odnosu na isti period 2023. godine. Proizvodnja sortimenata četinarskih vrsta drveća veća je za 18,2% a proizvodnja sortimenata lišćarskih vrsta je veća za 7,8%.

Proizvodnja trupaca četinara veća je za 12,3% a proizvodnja trupaca lišćara veća je za 3,8%. Rast proizvodnje u odnosu na šest mjeseci u 2023. godini bilježi se kod jamskog drveta četinara (5,2%), kod ogrjevnog drveta lišćara (12,2%) i kod ostalog dugog drveta lišćara (4,9%).

Pad proizvodnje bilježi se kod prostornog drveta lišćara (za 38,6%) i kod ogrjevnog drveta četinara (za 11,7%). Kod proizvodnje ostalog grubo obrađenog drveta i jamskog drveta lišćara radi se o malim količinama sortimenata čije variranje u proizvedenim količinama nema uticaja na promjene u ukupnoj proizvodnji šumskih sortimenata.

Ukupna prodaja šumskih sortimenata u Bosni i Hercegovini u prvih šest mjeseci 2024. godine je veća za 12,7% u odnosu na isti period 2023. Prodaja sortimenata četinarskih vrsta drveća veća je za 15,1% a prodaja sortimenata lišćarskih vrsta je veća za 9,9%.

Prodaja trupaca četinara veća je za 12,3% a prodaja trupaca lišćara veća je za 10,7%. Rast prodaje u odnosu na šest mjeseci 2023. godine bilježi se kod jamskog drveta četinara (za 3,8%), kod ostalog dugog drveta četinara (za 94,3%) i kod prostornog drveta četinara (za 25,3%). Pad prodaje bilježi se kod jamskog drveta lišćara (za 13,22%) i kod prostornog drveta lišćara (za 20,1%).

Jovan Golijan

Sigurnosne karakteristike električnih kuvala za vodu

Električno kuvalo za vodu je uređaj koji se skoro svakodnevno koristi u domaćinstvima, poslovnim prostorima kao što su kancelarije, ali i u hotelskim sobama. Namijenjeno je grijanju vode koja se koristi za pripremanje toplih napitaka. Glavni dijelovi kuvala su posuda za vodu, postolje, grijač, termostat i poklopac

Princip rada kuvala je prilično jednostavan. Voda se zagrijava pomoću grijača koji se najčešće nalazi na dnu posude za kuvanje. Grijač je potpuno zaptiven tako da voda ne može da proдре do njega, a toplota se prenosi preko metalnog dna posude. Kada voda u kuvalu proključa aktivira se bimetalni termostat koji automatski isključuje kuvalo i tako se sprečava dalje ključanje vode. Postolje omogućava vezu između posude i električnog napajanja, ali i pruža stabilnost i onemogućava prevrtanje.

S obzirom na jednostavnost izvedbe, cijena kuvala je uglavnom ekonomski prihvatljiva za široke grupe potrošača, mada postoje i različiti cjenovni razredi u zavisnosti od kvaliteta izvedbe, dizajna, renomea proizvođača itd. Bez obzira na način izvedbe, proizvođači ne smiju da zanemare aspekt sigurnosti, odnosno kuvalo treba biti tako izrađeno da njegovu korišćenje ne dovodi u opasnost život i zdravlje korisnika. Proizvođači, uvoznici i distributeri koji na bosansko-hercegovačko tržište stavljaju električna kuvala treba da znaju da kuvala moraju biti proizvedena u skladu sa tehničkim zahtjevima definisanim tehničkim propisima. Konkretno, Naredba o električnoj opremi namijenjenoj za upotrebu unutar određenih naponskih granica sadrži osnovne sigurnosne zahtjeve za sve električne uređaje, dok su specifični sigurnosni zahtjevi za električna kuvala sadržani u standardima BAS EN 60335-1 i BAS EN 60335-2-15.

Agencija za nadzor nad tržištem Bosne i Hercegovine je, u saradnji sa inspektoratima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, više puta realizo-

vala proaktivni nadzor električnih kuvala za vodu. Rezultati laboratorijskih ispitivanja uzetih uzoraka pokazuju da u prosjeku 40% ispitanih uzoraka ne ispunjava sigurnosne zahtjeve. Prilikom ispitivanja električnih kuvala za vodu uočene su sljedeće neusklađenosti:

- voda u kuvalu je u kontaktu sa dijelovima pod naponom;
- metalni dijelovi nisu uzemljeni;
- površina poprečnog presjeka provodnika u napojnom kablju je manja od minimalno dozvoljene;
- izmjerena snaga je manja od minimalno dozvoljene nazivne snage;
- kuvalo nije propisno označeno;
- uputstvo za upotrebu ne sadrži potrebna upozorenja;
- uputstvo za upotrebu nije napisano na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine.

Kuvala koja su izrađena tako da su u posudi vidljive elektrode koje zagrijavaju vodu su izuzetno opasni proizvodi i dovode korisnika u opasnost od strujnog udara. Voda nasuta u ovakvo kuvalo je prilikom njegovog priključivanja na električno napajanje pod naponom pa je tako korisnik izložen strujnom udaru zbog neznanja o opasnosti ili zbog nehotičnog dodira vode na bilo koji način. Proizvođači, uvoznici ili distributeri ovakvih kuvala moraju znati da ovakav proizvod ne ispunjava osnovne sigurnosne zahtjeve, da je opasan i ne smije da se stavlja na tržište.

Za kuvala koja imaju metalnu posudu ili im je drška izrađena od metala potrebno je obezbjediti odgovarajuću zaštitu tako da korisnik u slučaju bilo kakvog kvara ne dođe u opasnost od

strujnog udara. Ova zaštita se ostvaruje izvedbom kuvala u klasi zaštite I. Ova klasa zaštite se ostvaruje spajanjem metalnih dijelova električnog uređaja sa provodnikom za uzemljenje, a električni uređaji ove klase zaštite na svom utikaču imaju kontakte za uzemljenje.

Ostale nabrojane neusklađenosti u manjoj ili većoj mjeri mogu korisnika da dovedu u opasnost. Neodgovarajući poprečni presjek provodnika (žice) u napojnom kablju može da bude uzrok pregrijavanja kabla i topljenja izolacije, što može da izazove požar.

I na kraju, ali ne i manje bitno, električno kuvalo treba da bude označeno na propisan način i uz njega se mora isporučiti uputstvo za upotrebu. Zahtjevi u pogledu označavanja i sadržaja uputstva su definisani u prethodno navedenim standardima. Dodatno, uputstvo za upotrebu mora biti napisano na jednom od jezika koji su u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini i treba korisniku da pruži neophodne informacije o sigurnim načinima korištenja i održavanja električnog kuvala.

S obzirom na rasprostranjenost upotrebe električnih kuvala, izuzetno je važno da se preduzmu sve potrebne mjere kako bi se ispunili sigurnosni zahtjevi s ciljem prevencije od bilo kakve neželjene ili opasne situacije koja može da ugrozi zdravlje i život korisnika.

*Danijela Dragović
(danijela.dragovic@annt.gov.ba)
Šef odsjeka za sigurnost električnih proizvoda
Agencija za nadzor nad tržištem BiH*

Zemlje Zapadnog Balkana trebaju finansijsku i tehničku podršku za dekarbonizaciju

Strani investitori naveli su da su se za investiranje u regionu Zapadnog Balkana odlučili, prije svega, zbog geografskog položaja, blizine tržišta, kvaliteta radne snage i relativno niske plate, dok su kao izazove rada naveli loše upravljanje, lošu infrastrukturu i dostupnost radne snage.

„Transformacija Zapadnog Balkana kroz nearshoring i dekarbonizaciju“ naziv je studije čijem su predstavljanju u Sarajevu, u organizaciji Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, prisustvovali predstavnici kompanija, institucija i organizacija.

Studija je izrađena u okviru Projekta komorskog partnerstva, u saradnji s Komorskim investicionim forumom Zapadnog Balkana (KIF ZB) i šest nacionalnih privrednih komora Zapadnog Balkana, zajedno s Bečkim institutom za međunarodne ekonomske studije (wiiw).

Glavni zaključci istraživanja su, kako je istaknuto na događaju, da se nearshoring zaista dešava u regionu, da je u skladu s globalnim trendom dekarbonizacije i da lokalne kompanije i ekonomije Zapadnog Balkana u cjelini mogu imati koristi od ovih dešavanja.

„Bosna i Hercegovina, Kosovo i Sjeverna Makedonija pokazuju znake nearshoringa. Direktnne strane investicije u ovim ekonomijama premašile su očekivane nivoe nakon pandemije, što ukazuje na preseljenje proizvodnih kapaciteta u ovaj region. Albanija i Srbija, s druge strane, zabilježile su priliv direktnih stranih ulaganja niži od očekivanog, što ukazuje na to da su ove ekonomije imale manje koristi od nearshoringa. Crna Gora pokazuje mješovite rezultate, s početno većim investicijama, ali ispod očekivanja u 2023. godini“, kazao je Ahmet Egrlić, potpredsjednik STKBiH.

Tokom prezentacije je istaknuto da Studija otkriva snažan potencijal za privlačenje novih investicija ako kompanije na zapadnom Balkanu dekarbonizuju proizvodnju. S tim u vezi su lokalne kompanije ovog regiona izrazile spremnost da ulažu u nove tehnologije za dekarbonizaciju, dok strani investitori imaju za cilj da optimizuju lance snabdijevanja nabavkom od dobavljača sa nižim emisijama ugljenika. Ovo je ocijenjeno kao snažna prilika za saradnju i integraciju u lance snabdijevanja stranih investitora.

U okviru ovog događaja je sa predstavnicima kompanija održana panel-diskusija o izazovima i prilikama koje donose nearshoring i dekarbonizacija. Zaključeno je da dekarbonizacija proizvodnje u regionu otvara niz mogućnosti za uključivanje šest ekonomija Zapadnog Balkana u održivi lanac snabdijevanja. Za intenziviranje procesa dekarbonizacije, kako je istaknuto, neophodno je da donosio odluka ubrzaju aktivnosti iz svojih nadležnosti kako bi institucionalni aparat bio u mogućnosti da isprati potrebe privatnog sektora, budući da privatni sektor prednjači u procesu dekarbonizacije svojih poslovnih procesa. Kompanije u BiH se trenutno većinom oslanjaju na vlastite kapacitete, kako ljudske tako i finansijske, ali kako bi se obezbijedilo da kompanije budu dio održivog „zelenog lanca“ dobavljača i proizvodnje potrebno je da i institucije u BiH ubrzaju donošenje adekvatnih zakonskih i podzakonskih akata. Svjesni činjenice da je proces dekarbonizacije finansijski i resursno zahtjevan, predstavnici privatnog sektora su poslali poruku neophodnosti preduzimanja navedenih koraka, što i jeste naša zadaća.

Studija

Transformacija Zapadnog Balkana kroz nearshoring i dekarbonizaciju

Uvidi i preporuke o korišćenju dekarbonizacije i CBAM-akako bi se povećala privlačnost investitora i povećala globalna konkurentnost Zapadnog Balkana.

Studija

Pandemija COVID-19 i nedavne geopolitičke tenzije uticale su na globalne lance snabdijevanja. To je dovelo do očekivanja da njemačke kompanije mogu da premjeste svoje proizvodne pogone bliže svojim domaćim tržištima, trend poznat kao nearshoring. Ova studija ispituje da li se ovaj trend dogodio na Zapadnom Balkanu (Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija) od posljednjeg istraživanja 2021. godine i kako se može povezati sa trenutnim naporima za dekarbonizaciju, odnosno smanjenje emisije CO2.

Kako se trendovi nearshoringa i naponi za dekarbonizaciju mogu koristiti sinergistički? Kakav uticaj imaju nearshoring i dekarbonizacija na lokalne kompanije na Zapadnom Balkanu i kako mogu da podstaknu saradnju između lokalnih i evropskih kompanija u regionu?

Rezultati studije zasnovani su na anketama sprovedenim sa 65 stranih kompanija sa Zapadnog Balkana, 382 domaće kompanije, kao i intervjuima sa 12 njemačkih investitora na Zapadnom Balkanu, jednim potencijalnim njemačkim investitorom, jednom domaćom kompanijom i tri stručnjaka.

Trendovi nearshoringa

Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Sjeverna Makedonija pokazuju znake nearshoringa. Direktne strane investicije (FDI) u ovim ekonomijama premašile su očekivane nivoe nakon pandemije, što ukazuje na preseljenje proizvodnih kapaciteta u ovaj region.

Albanija i Srbija, s druge strane, zabilježile su priliv direktnih stranih ulaganja niži od očekivanog, što ukazuje na to da su ove ekonomije imale manje koristi od nearshoringa.

Crna Gora pokazuje mješovite rezultate, sa početno većim investicijama, ali ispod očekivanja u 2023. godini.

Iskustva investitora na Zapadnom Balkanu

Zašto su strane kompanije investirale na Zapadnom Balkanu?

72% ispitanika je zadovoljno ili veoma zadovoljno svojim investicionim iskustvom na Zapadnom Balkanu.

Izazovi rada na Zapadnom Balkanu

Potencijal za dekarbonizaciju

Studija otkriva **snažan potencijal za privlačenje novih investicija ako kompanije na Zapadnom Balkanu dekarbonizuju proizvodnju.**

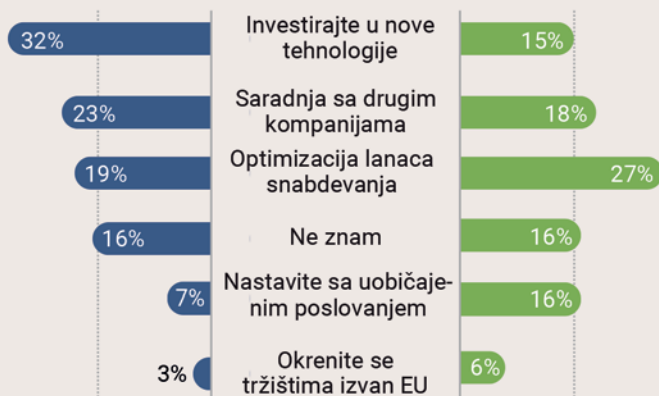
stranih investitora na Zapadnom Balkanu povećalo bi investicije ako bi region značajno poboljšao dekarbonizaciju.

stranih investitora na Zapadnom Balkanu saradivalo bi sa lokalnim kompanijama ako bi se značajno dekarbonizovale.

Lokalne kompanije na Zapadnom Balkanu spremne su da ulažu u nove tehnologije za dekarbonizaciju, dok strani investitori imaju za cilj da optimizuju lance snabdijevanja nabavkom od dobavljača sa nižim emisijama ugljenika. To može predstavljati snažnu priliku za saradnju i integraciju u lance snabdijevanja stranih investitora.

Kako se **domaće kompanije** i **strani investitori** pripremaju za CBAM?

Međutim, **47%** anketiranih kompanija na Zapadnom Balkanu kaže da im je potrebna **finansijska podrška** kako bi smanjili svoj ugljični otisak, a **26%** je potrebna **tehnička podrška**.

Šansa

Kako njemačke kompanije moraju sve više da se fokusiraju na smanjenje svog ugljičnog otiska, postoji pravo vrijeme da kompanije na Zapadnom Balkanu postanu dio lanca snabdijevanja stranih investitora ako svoju proizvodnju učine održivijom i postanu konkurentnija.

Od dobavljača sa kojima već saradujemo, nastavice da radimo sa onima koji prilagođavaju svoje aktivnosti i rade u skladu sa neutralnim smjernicama o ugljičnom otisku. Oni koji se ne prilagode neće biti dio našeg lanca snabdijevanja. Naravno, ovo neće biti promjena preko noći, već proces za koji je potrebno neko vrijeme da se prilagodi. (njemački investitor u Sjevernoj Makedoniji)

U suprotnom, već etablirani dobavljači za njemačke kompanije iz Azije biće spremni da se presele na Zapadni Balkan, na primjer, što bi moglo dodatno povećati konkurentski pritisak na lokalne kompanije u regionu.

Imamo dobavljača koji za nas proizvodi u Kini, ali on je voljan da otvori fabriku u Srbiji. Zato što u Srbiji imamo velike kupce kao što su Brose, imamo Nidec, imamo Johnson Electronics, imamo Bosch, imamo mnogo drugih automobilskih kompanija. I zato su voljni da dođu u Srbiju. (njemački investitor u Sjevernoj Makedoniji)

Preporuke

Za investitore

1. **Sarađujte sa lokalnim dobavljačima** koji unapređuju dekarbonizaciju kako bi ispunili ciljeve održivosti.
2. **Povećajte ulaganja** u kompanije koje preduzimaju napore da dekarbonizuju svoju proizvodnju na Zapadnom Balkanu.
3. **Dijelite tehničku ekspertizu** kako biste pomogli lokalnim kompanijama da ispune globalne proizvodne standarde i poboljšaju zajedničke napore za dekarbonizaciju.

Za dobavljače na Zapadnom Balkanu

1. **Investirajte u zelene tehnologije** kako biste smanjili emisije i postali privlačniji stranim investitorima.
2. **Pribavite neophodne sertifikate** za ispunjavanje međunarodnih standarda i integraciju u globalne lance snabdijevanja.
3. **Tražite finansijsku i tehničku podršku** za dekarbonizaciju i poboljšanje konkurentnosti.

Za donosiocce odluka

1. **Obezbijedite finansijske podsticaje i tehničku podršku** kako biste pomogli lokalnim kompanijama da dekarbonizuju i ispune međunarodne standarde.
2. **Poboljšajte upravljanje, institucije i infrastrukturu** kako biste privukli više investicija.
3. **Investirajte u obnovljive izvore energije** kako biste se uskladili sa globalnim trendovima održivosti i privukli direktne strane investicije.

Studiju su 2024. godine u okviru projekta Komorskog partnerstva Zapadni Balkan sprovedi Komorski Investicioni Forum Zapadnog Balkana (WB6 CIF) i šest nacionalnih privrednih komora na Zapadnom Balkanu u saradnji sa Bečkim institutom za međunarodne ekonomske studije (wiiw).

Supported by

In the context of

Implemented by

ARBITRAŽA - ALTERNATIVA SUDSKOM POSTUPKU

Unajkraćem smislu riječi, arbitraža predstavlja sudovanje. To je zapravo način rješavanja sporova u kojem se sporovi rješavaju izvan suda i u kojem stranke svoj predmet spora iznose pred jednu ili više osoba, dakle pred arbitra pojedince ili arbitražno vijeće.

Arbitražni sud pri Vanjsko-trgovinskoj komori BiH je stalna, institucionalna arbitraža, sa svojom stalnom organizacionom strukturom, tehničkim uvjetima, dakle prostorijom i administracijom i pravilima postupka.

Arbitražni sud pri VTKBiH, kao institucionalna međunarodna arbitraža, dakle arbitraža sa elementom inostranosti, egzistira još od 1998. godine. Naime, i Zakonom o Privrednoj komori BiH, a kasnije Zakonom o VTKBiH, kao njenom pravnom sljedniku, utvrđeno je da se „Pri Komori organizira Arbitražni sud pred koji privredni subjekti mogu iznositi međusobne sporove u skladu sa

zakonom, radi sporazumnog rješavanja tih sporova, posredovanjem ili odlučivanjem o tim sporovima, ako stranke ugovore nadležnost ovog suda.“

Regulativa

Osnovni akti koja reguliraju rad Suda su Pravilnik o organizaciji i radu Arbitražnog suda pri VTKBiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 39/03 i 24/23), Odluka o utvrđivanju tarife troškova arbitraže, Lista arbitara Arbitražnog suda u kojem obje strane imaju sjedište, odnosno boravište na teritoriji BiH i Lista arbitara Arbitražnog suda u kojem barem jedna strana ima sjedište, odnosno boravište na području druge države.

U slučaju da u Pravilniku o organizaciji i radu Arbitražnog suda nema potrebnih odredbi i stranke nisu nešto drugo ugovorile, primjenjuju se odredbe ZPP-a za koji arbitrar/arbitri ocijene

da je najprihvatljiviji u datom slučaju.

Stranke također mogu ugovoriti da se na postupak pred Arbitražnim sudom primjenjuju pravila o arbitraži Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL).

Nadležnost Arbitražnog suda pri VTKBiH

U nadležnosti Arbitražnog suda pri VTKBiH su sporovi domaćih i stranih privrednih subjekata iz njihovih međusobnih odnosa o pravima i obavezama kojima mogu slobodno raspolagati, ako zakonom ili drugim aktom u skladu sa zakonom nije utvrđeno da određene vrste sporova rješavaju isključivo redovni sudovi.

Arbitražni sud pri VTKBiH je nadležan za rješavanje sporova koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

a) da se radi o trgovačkom sporu u kojem stranke mogu slobodno dis-

- ponirati predmetom spora,
- b) da za tu vrstu spora nije predviđena isključiva nadležnost redovnog suda,
- c) da su se stranke sporazumjele o nadležnosti Arbitražnog suda.

Arbitražni sporazum

Arbitražni sud pri VTKBiH svoju nadležnost crpi iz ugovora, odnosno pismenog sporazuma stranaka u kojem su stranke ugovorile da će njihov postojeći ili budući spor rješavati Arbitražni sud pri VTKBiH.

Ugovor o nadležnosti arbitraže se može zaključiti kako u pogledu određenog spora tako i u pogledu budućih sporova koji mogu nastati iz određenog pravnog odnosa.

Prilikom zaključivanja ugovora posebno je bitno obratiti pažnju na formulaciju same arbitražne klauzule. S tim u vezi, u nastavku navodimo neke primjere preporučene i patološke arbitražne klauzule.

Preporučena arbitražna klauzula

„Ugovorne strane su saglasne da u slučaju spora nastalog iz ili povodom ovog ugovora njegovo rješavanje povjere Arbitražnom sudu pri VTK BiH, u Sarajevu, uz primjenu Pravilnika o organizaciji i radu Arbitražnog suda. Postupak će se voditi na bosanskom jeziku. Postupak će voditi arbitražno vijeće.“

„Ugovorne strane su saglasne da u slučaju spora nastalog iz ili povodom ovog ugovora njegovo rješavanje povjere Arbitražnom sudu pri VTK BiH, u Sarajevu, uz primjenu Pravilnika o organizaciji i radu Arbitražnog suda. Postupak će se voditi na bosanskom jeziku. Postupak će voditi arbitražno vijeće.“

Iz ovako definirane arbitražne klauzule se jasno vidi da je utvrđena nadležnost institucionalne arbitraže, odnosno Arbitražnog suda pri VTKBiH, da je sjedište suda u Sarajevu, da su definirana pravila koja će se primjenjivati, jezik postupka, kao i broj arbitara.

Patološka arbitražna klauzula

„Ugovorne strane su saglasne da će eventualni sporovi nastali iz ili povodom ovog ugovora biti riješeni arbitražom u BiH, a ukoliko arbitraža ne uspije, nadležan je sud u BiH.“

„Ugovorne strane su saglasne da će se eventualni sporovi nastali iz ili povodom ovog ugovora rješavati mirnim putem. U slučaju nemogućnosti da se spor riješi mirnim putem, mjesto arbitraže će biti Sarajevo (BiH).“

Navedene klauzule ne upućuju na to jesu li ugovorne strane ugovorile ad hoc ili institucionalnu arbitražu. Kako su ugovorne strane, shodno pozitivnim zakonskim propisima, mogle ugovoriti i ad hoc i institucionalnu arbitražu u Sarajevu (BiH), a o tome se nisu izjasnile, a tuženi je, naprimjer, nedvosmisleno u svom odgovoru na tužbu stavio prigovor nadležnosti Arbitražnog suda pri VTKBiH, proizilazi da bi u konkretnom slučaju nadležna Komisija utvrdila da nema dovoljno elemenata koji sa sigurnošću upućuju na to da su strane iskazale volju da eventualni spor riješe institucionalnom arbitražom, odnosno arbitražom pri VTKBiH, kao jedinog institucionalnog arbitraži u Sarajevu.

Prednosti arbitražnog rješavanja sporova:

- **arbitraža se temelji na volji stranaka**, a ne na ovlasti države, što znači da stranke imaju veću kontrolu nad samim postupkom,
- **stranke imaju široka ovlaštenja u izboru arbitara**, što znači da lista arbitara na kojoj se nalaze domaći i strani arbitri sa specijaliziranim znanjima iz određene oblasti prava i poslovnih odnosa predstavlja garanciju kvaliteta arbitriranja,
- **arbitri sačinjavaju vremenski raspored**, što je jako dobra praksa arbitara, jer stranke tako mogu unaprijed znati koje će se radnje poduzimati i u kojem periodu te, shodno tome, planirati svoje vrijeme, obaveze i sl.,
- **postupak nije javan** i bez pristanka stranaka ne može se otkriti njihov identitet. Rasprave se odvijaju samo uz prisustvo stranaka i od njih ovlaštenih lica, a arbitražne odluke se ne objavljuju,

- **postupak je brz i efikasan** i u prosjeku traje od 6 mjeseci do godinu dana od dana imenovanja arbitražnog vijeća, odnosno arbitra pojedinca. Naime, odmah nakon podnošenja tužbe Arbitražnom sudu i utvrđivanja nadležnosti, tužba se prosljeđuje na odgovor drugoj strani te se, u skladu sa odlukom stranaka u sporu, imenuje arbitar pojedinac ili arbitražno vijeće koje će dalje voditi predmetni postupak. Sve radnje se poduzimaju bez odlaganja te dužina trajanja postupka u konačnici zavisi od stranaka u sporu. U tom kontekstu, jako je bitno istaći da se svi rokovi predviđeni Pravilnikom o organizaciji i radu Arbitražnog suda mogu skratiti ili prilagoditi na način kako to stranke dogovore. To je jako značajna prednost u odnosu na rokove predviđene zakonima po kojima se vode postupci pred redovnim sudovima, koji su, kao i sve ostale njihove odredbe, imperativnog karaktera, bez ikakve fleksibilnosti. Arbitražni postupak je prvenstveno zamišljen kao mehanizam u kojem će stranke svojim sporazumom odrediti „pravila igre“,
- **postupak pred Arbitražnim sudom je jednostepen**, što znači da je presuda Arbitražnog suda konačna i protiv nje se ne može izjaviti žalba. Arbitri ulažu dodatni napor prilikom vođenja arbitražnog postupka, jer su svjesni činjenice da nema „popravnog“, odnosno da nema više instance koja će korigirati eventualnu grešku suda, što je vjerovatno i razlog zbog kojeg stranke koje izgube spor, u principu, budu zadovoljne načinom vođenja arbitražnog postupka.

Spor u kojem je ugovorena nadležnost Arbitražnog suda pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH teče brže, efikasnije i sa znatno manje troškova nego spor u redovnom sudskom postupku, a stranke mogu same odrediti arbitra ili vijeće pred koje će spor biti iznesen. Što je najbitnije, zbog jednostepenosti arbitražnog postupka, donesena presuda je pravomoćna i izvršna te se stranke ne izlažu riziku gubitka vremena čekajući odluku drugostepenog suda, kao što je slučaj u redovnim sudskim postupcima.

Belma Šabić Selimović

HERZEGOVINA WINE ROUTE

VINSKA CESTA HERCEGOVINE

Budite dio skrivene strane Mediterana!

Vinska cesta Hercegovine (VCH) je kulturna ruta sa višestoljetnom tradicijom proizvodnje vina u regiji Hercegovine.

Od Ljubuškog i Čitluka u zapadnoj Hercegovini, preko Mostara, Čapljine i Stoca u centralnom dijelu, pa sve do Trebinja na jugoistoku, Vinska cesta Hercegovine stekla je međunarodnu prepoznatljivost! Vinarije su najvidljiviji dio rute, ali ona uključuje i mnoge prirodne atrakcije, bogato kulturno nasljeđe, gastronomsku ponudu i jedinstvenu kulturu gostoprimstva.

Vinska cesta Hercegovine je članica Iter Vitis kulturne rute Vijeća Europe, a Grad Mostar je proglašen za Europski grad vina Dionisio 2024!

Postanite član Vinske ceste Hercegovine!

Vinska cesta Hercegovine (VCH) nudi jedinstvenu priliku da postanete dio mreže koja oblikuje budućnost vinskog turizma u regiji. Uz članstvo, ostvarujete brojne pogodnosti koje će unaprijediti vaše poslovanje, vidljivost i konkurentnost.

Pogodnosti članstva u VCH:

- ✓ Poboljšajte vidljivost i dosegnite milijune ljudi putem naših kanala oglašavanja!
- ✓ Promovirajte svoje proizvode!
- ✓ Poboljšajte razvoj turističkih proizvoda!
- ✓ Povećajte konkurentnost kroz obuke i stručna usavršavanja!
- ✓ Ostvarite priliku za međunarodno umrežavanje i svjetsku promociju!
- ✓ Postanite dio prestižne mreže s globalnom reputacijom!

Dosadašnja postignuća VCH:

- ✓ VCH je ponosni član *Iter Vitisa*, od 2022.!
- ✓ Mostar je *Evropski grad vina Dionisio* za 2024.!
- ✓ Ostvarena su partnerstva s drugim vinskim regijama, poput *Terra Sicane* vinske regije sa Sicilije!
- ✓ VCH je prepoznat na svjetskoj sceni vinskog turizma i predstavljena na 8. Svjetskoj konferenciji vinskog turizma UN-a!
- ✓ Ostvarena su mnogobrojna europska priznanja za članove VCH-a!
- ✓ VCH je predstavljen u najprestižnijem muzeju vina, *La Cite du Vin*, u feancuskom *Bordeauxu*!

Pridružite se Vinskoj cesti Hercegovine i postanite dio ove uspješne priče! Iskoristite priliku za promociju, edukaciju i povezivanje s globalnim tržištima. Prijavite se već danas!

HERZEGOVINA
WINE
ROUTE
VINSKA CESTA HERCEGOVINE

Za sve informacije o VCH-u kontaktirajte:

Darko Pehar

Tajnik Vijeća Vinske ceste Hercegovine:

+387 36 333 651 / Fax: +387 36 333 652

darko.pehar@komorabih.ba

Dr. Ante Starčevića bb, 88000 Mostar, BiH

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

*Sretna i uspješna nova
2025. godina!*

#UVIJEKZAJEDNO